

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

автоматизації і інформаційних технологій

(факультет)

Інформаційних технологій проектування та прикладної математики

(кафедра)

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»**

на тему: «Захист інформації в системах мобільного зв'язку»

РЯБЕНКО ЄВГЕНІЙ ВЯЧЕСЛАВОВИЧ

(прізвище, ім'я та по батькові студента повністю)

Київ 2024 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

автоматизації і інформаційних технологій

(факультет)

Інформаційних технологій проектування та прикладної математики

(кафедра)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ІТППМ
д.т.н., професор Терентьєв О.О.

„___” _____ 2024 року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»**

на тему: "Захист інформації в системах мобільного зв'язку"

Виконав: студент 2-го курсу, групи ІСТм-23

Спеціальності: 126 «ІСТ» .
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Рябенко Є.В. .
(прізвище та ініціали)

Керівник к.т.н., доц. Баліна О.І. .
(прізвище та ініціали)

Рецензент к.т.н., доц. Шабала Є.Є. .
(прізвище та ініціали)

Київ, 2024 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: автоматизації і інформаційних технологій .
Кафедра: ІТППМ .
Освітній рівень: «магістр за ОП» .
Спеціальність: 126 «ІСТ» .

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ІТППМ
д.т.н., професор Терентьєв О.О.

„___” _____ 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»**

Рябенко Євгеній Вячеславович

1. Тема роботи: Захист інформації в системах мобільного зв'язку .
затверджена наказом ректора КНУБА № _____ від «___» _____ 2024р.
2. Керівник роботи: Баліна Олена Іванівна, к.т.н, доцент
кафедри інформаційних технологій проектування і прикладної математики .
3. Строк подання студентом роботи до захисту: грудень 2024 р. .
4. Зміст пояснювальної записки за розділами:
 - Р.1. Аналіз предметної області та постановка задачі .
 - Р.2. Криптоаналіз алгоритму KASUMI .
 - Р.3. Реалізація програми .
5. Інформаційні слайди:
 - С.1. Схема обчислення MILENAGE функцій .
 - С.2. Алгоритм конфіденційності даних .
 - С.3. Алгоритм «сендвіч-атаки з пов'язаними ключами» .
 - С.3. Схема криптоаналітичної атаки .
 - С.4. Тестування програми .

6. Календарний план виконання атестаційної випускної роботи

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Р. 1. Аналіз предметної області та постановка задачі	Вересень 2024 р.
Р. 2. Криптоаналіз алгоритму KASUMI	Жовтень 2024 р.
Р. 3. Реалізація програми	Листопад 2024 р.
Остаточне оформлення роботи	Грудень 2024 р.
Направлення роботи на рецензування, перевірку на плагіат	Грудень 2024 р.
Попередній захист роботи на кафедрі	Грудень 2024 р.

7. Консультанти розділів атестаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірів	
		дата	підпис
Прийом програмного продукту	к.т.н., доц. Шабала Є.Є.		

8. Дата видачі завдання: 05 серпня 2024 року

Керівник

(підпис)

Рябенко Є.В.

(прізвище та ініціали)

Бакалавр

(підпис)

Баліна О.І.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Рябенко Є.В. виконав дипломний проект на тему: «Захист інформації в системах мобільного зв'язку».

Атестаційна випускна робота магістра за спеціальністю: 126 «Інформаційні системи та технології». – Київський національний університет будівництва та архітектури. – Київ, 2024.

Метою дослідження є аналіз криптографічних засобів захисту інформації в UMTS мережах, а саме дослідження криптостійкості алгоритму KASUMI та реалізація програми криптоаналізу.

Ключові слова: KASUMI, сендвіч атака, UMTS, блоковий шифр, MPI, криптоаналіз.

SUMMARY

Ryabenko E.V. completed a diploma project on the topic: "Information protection in mobile communication systems."

Master's attestation final thesis in the specialty: 126 "Information systems and technologies". - Kyiv National University of Construction and Architecture. - Kyiv, 2024.

The study is an analysis of cryptographic protection of information in UMTS networks, namely research KASUMI cryptographic algorithm and implementing a program of cryptanalysis.

Keywords: KASUMI, sandwich attack, UMTS, block cipher, MPI, cryptanalysis.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1.1. Загальна характеристика UMTS	9
1.2. Взаємна аутентифікація в UMTS	10
1.3. Набір алгоритмів MILENAGE	11
1.4. Алгоритм конфіденційності даних	14
1.5. Алгоритм цілісності даних	15
1.6. Алгоритм шифрування KASUMI	17
1.7. Алгоритм SNOW-3G	27
1.8. Поняття аудиту безпеки і цілі його проведення	29
1.9. Криптоаналіз як метод проведення аудиту криптосистем	31
1.10. Постановка задачі	35
1.11. Висновки до розділу	35
РОЗДІЛ 2 КРИПТОАНАЛІЗ АЛГОРИТМУ KASUMI	36
2.1. Сендвіч атака	36
2.2. Основи бумеранг атаки з пов'язаними ключами	36
2.3. Сендвіч атака з пов'язаними ключами	39
2.4. Прямокутна сендвіч атака	44
2.5. Сендвіч порівнювач з пов'язаними ключами для 7-раундового KASUMI	46
2.6. Зміна планування ключів	51
2.7. Сендвіч атака з пов'язаними ключами на повний KASUMI	55
2.8. Прямокутна сендвіч атака з пов'язаними ключами на повний KASUMI	55
2.9. Висновки до розділу	59
РОЗДІЛ 3 РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ	60
3.1. Реалізація алгоритму KASUMI	59
3.2. Реалізація алгоритму криптоаналізу	61
3.3. Оптимізація з використанням технології MPI	63
3.4. Тестування програми	65
3.5. Профілювання	70
3.6. Висновки до розділу 3	71
ВИСНОВОК	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Актуальність теми. З розвитком та поширенням телекомунікаційних технологій постає задача забезпечення конфіденційності інформації. Одним із завдань, яке необхідно вирішувати є верифікація існуючих систем захисту. На зміну другому поколінню безпроводних технологій зв'язку приходять стандарти третього покоління, зокрема UMTS. Universal Mobile Telecommunications System (UMTS) – технологія стільникового зв'язку, розроблена Європейським інститутом телекомунікаційних стандартів (ETSI) для впровадження 3G в Європі. Аналіз захищеності інформації в UMTS мережах дає змогу вказати на вразливі місця в системі безпеки, а також сформулювати можливі рекомендації для підвищення ступеня захисту.

Тема дипломної роботи спеціаліста: «Захист інформації в системах мобільного зв'язку».

Для забезпечення конфіденційності та цілісності даних у UMTS використовуються алгоритми – UEA1 і UIA1, які базується на блоковому шифрі KASUMI [1]. Це зумовлює актуальність дослідження особливостей алгоритму KASUMI та розробки криптоаналітичних засобів для верифікації відповідних систем захисту.

Метою роботи є аналіз системи захисту інформації в UMTS мережах, виявлення вразливостей даної системи.

Для досягнення поставленої мети необхідно:

- Проаналізувати систему захисту в UMTS мережі, зокрема криптографічні засоби що використовуються.
- Проаналізувати особливості використання алгоритму шифрування KASUMI в криптографічних засобах захисту мережі UMTS.
- Проаналізувати можливі методи криптоаналізу KASUMI та обґрунтовано вибір використовуваного методу.
- Розробити алгоритм криптоаналізу.

- Обґрунтувати вибір технології програмування та засобів оптимізації.
- Реалізувати програму криптоаналізу з використанням засобів паралельних та розподілених обчислень.
- Здійснити тестування програми та профілювання, зробити аналіз отриманих результатів.

Об’єктом дослідження є криптографічні засоби захисту в UMTS мережах.

Предметом дослідження є криптостійкість алгоритму шифрування KASUMI, що використовується в алгоритмах UEA1 і UIA1.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ ТА ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

1.1. Загальна характеристика UMTS

Universal Mobile Telecommunications System (UMTS) – технологія третього покоління для стільникових мереж, що базуються на технології GSM. UMTS повністю визначає мережеву систему, яка включає в себе мережу радіодоступу (UMTS Terrestrial Radio Access Network, або UTRAN), базову мережу (прикладна частина або MAP) і аутентифікацію користувачів за допомогою SIM (модуль ідентифікації абонента) [2].

UMTS використовує W-CDMA технологію радіо доступу, що забезпечує високу спектральну ефективність та пропускну здатність для операторів мобільного зв'язку.

Основні механізми захисту в UMTS мережах були перенесені з механізмів захисту мереж GSM. Однак у стандарт були введені деякі удосконалення:

- взаємна аутентифікація (тепер не тільки абонент аутентифікований мережею, але і абонент аутентифікує мережу, щоб усунути можливість атаки з використанням хибної базової станції);
- захист цілісності (введені вдосконалені алгоритми і ключі для забезпечення цілісності даних);
- мережева безпека (забезпечує шифрування всередині і між різними мережами);
- безпека сервісів і додатків (вдосконалені механізми забезпечення надійності для сервісів і додатків);
- взаємодія між мережами і роумінг.

UMTS став першим масовим стандартом бездротового зв'язку, що забезпечує серйозний рівень захисту інформації користувача.

Для забезпечення конфіденційності та цілісності даних у UMTS використовуються два набори алгоритмів: перший набір – UEA1 і UIA1 [1], який базується на блоковому шифрі KASUMI; другий – UEA2 і UIA2 — на потоковому шифрі SNOW 3G. Використання тих чи інших систем шифрування обумовлено апаратним забезпеченням оператора зв'язку, абонента, а також аспектами роумінгу абонентських терміналів покоління 2G. Тому досить часто використовуються алгоритми UEA1/UIA1, а це зумовлює актуальність розробки відповідних криптоаналітичних засобів для верифікації відповідних систем захисту.

1.2. Взаємна аутентифікація в UMTS

У механізмі аутентифікації в UMTS системах залучені три елементи:

- домашнє середовище та Authentication Center (AuC);
- обслуговуюча мережа з Visitor Location Register (VLR);
- термінал, конкретніше – Universal Subscriber Identity Module (USIM).

Так як і в GSM, обслуговуюча мережа перевіряє особу користувача методикою відповіді на запит, поки термінал перевіряє, що обслуговуюча мережа авторизована середовищем. Дана функція є новою особливістю UMTS в порівнянні з GSM, тобто термінал може перевірити, що під'єднаний до легітимної мережі [2, 3].

AuC має копію ключа К абонента. За запитом від обслуговуючої мережі AuC одержує вектори аутентифікації з п'ятих компонент - RAND, XRES, CK, IK та AUTN, чотири з яких обчислюються з RAND, IK та послідовності чисел SQN. В обслуговуючій мережі, один вектор аутентифікації потрібен для кожної операції аутентифікації. Обслуговуюча мережа відправляє запит аутентифікації користувача до мобільного терміналу. Дане повідомлення містить два параметри з вектора аутентифікації – RAND і AUTH.

Ці параметри направляють до модуля USIM, що розташований в середині середовища Universal Integrated Circuit Card (UICC). USIM містить ключ K та використовує його з параметрами RAND і AUTH, для виконання обчислення, використовуючи Authentication and Key Agreement (AKA) алгоритм. Результат обчислень дає можливість USIM перевірити чи параметр AUTH дійсно генерований в AuC, та не надсилався до USIM раніше. Ця перевірка базується на значенні SQN. Для цього два лічильники підтримують синхронізацію в AuC та USIM. Якщо USIM проходить перевірку, тоді обчислена відповідь RES надсилається назад до обслуговуючої мережі в повідомленні-відповіді аутентифікації абонента. Обслуговуюча мережа порівнює RES з очікуваною відповіддю XRES, яка включена у вектор аутентифікації. У випадку співпадіння аутентифікація закінчується позитивно.

1.3. Набір алгоритмів MILENAGE

В загальному, використовуються п'ять функцій для обчислення вектора аутентифікації. Дані функції позначені як f1, f2, f3, f4 та f5. Їх вибір залежить від специфіки оператора тому, що вони використовуються лише в AuC та в USIM, і один домашній оператор контролює їх обох. Проте, для досягнення сумісності різних USIM реалізацій з AuC версіями простіше використати стандартизований алгоритм. Також проектування та впровадження стійкого криптографічного алгоритму ніколи не було простим завданням, і не є доступною можливістю для всіх операторів. 3GPP забезпечила приклад набору AKA алгоритмів, що можуть бути використані операторами [2, 5].

Даний набір AKA алгоритмів назвали MILENAGE. Дана конструкція використовує стійкий 128-бітний алгоритм шифрування як функцію ядра. Рекомендується використання алгоритму AES як функції ядра, але оператор може змінити його на будь-який блоковий шифр, що підходить за вимогами.

Основна криптографічна стійкість MILENAGE залежить від блокового шифру ядра. Проведено багато екстенсивних криптоаналізів обраного алгоритму AES.

Але всі виявлені вразливості не представляють ніякої практичної загрози. Вони лише означають, що теоретична безпека ядра MILENAGE є дещо меншою від передбачуваної стійкості 128-бітного шифру.

Найбільш відмінні особливості MILENAGE можуть бути представлені в наступній спрощеній функціональній моделі:

$$z_i = E_K(E_K(x) \oplus a_i), \quad (1.1)$$

де z_i – вихідні дані;

E_K – функція шифрування;

x – вхідні дані;

a_i – параметрична змінна;

i – лічильник, $0, 1, 2, \dots t$.

Параметр t є фіксованим, i визначає число різних вихідних блоків розміром n з блокового шифру E_K . Для MILENAGE конструкції функцій від f_2 до $f_{5^*} - t = 4$.

Для підтвердження безпеки таких конструкцій, потрібно показати, що немає способу використання будь-яких комбінацій істотно менших за $2^{n/2}$ вихідних значень $z_1, z_2, \dots, z_t$ для передбачення будь-яких нових вихідних значень для будь-якого блоку z_i . Тобто, потрібно показати, що якщо E_K виконується як випадкова перестановка набору $\{0, 1\}^n$, тоді функція f , яка відображає x на кортежі $z_1, z_2, \dots, z_t$, не може бути порівняна з випадковою функцією f^* з $\{0, 1\}^n$ до $\{0, 1\}^{nt}$ ефективним способом.

Порівняння базується на довільних порівнювальних алгоритмах (порівнювачі) A з необмеженими обчислювальними потужностями. Це подається як чорний ящик, який містить функцію. Функція всередині є або функцією f , або функцією f^* . Тоді порівнювач дає змогу зробити фіксоване число запитів щодо вихідних значень функції, для різних обраних або адаптивно обраних вхідних значень. Після отримання результатів, порівнювач повертає 1-бітне значення 0 або 1. Позначимо p – ймовірність, що A поверне 1, коли функція всередині – f^* . Тоді, можна сказати, що функція f не може бути порівняна з ідеальною випадковою функцією f^* , якщо для будь-якого порівнювача A ймовірності p і p^* будуть таким ж.

Абсолютне значення $|p-p^*|$ називається перевагою A , і позначається $\text{Adv } A(f, f^*)$.

Функції f_0 - f_5 використовуються для забезпечення взаємної аутентифікації між USIM та AuC, тобто для отримання ключів, щоб захистити дані, які передаються через канал радіодоступу, а також для приховання SQN, щоб захистити конфіденційність особи абонента. Функція f_1^* лише використовується для забезпечення аутентифікації даних, при виникненні помилки синхронізації. Функція f_5^* використовується для забезпечення конфіденційності особи абонента при ресинхронізації.

Функція f_0 – здійснює псевдо-випадкове генерування чисел, і відображає внутрішній стан генератора у змінну RAND.

На рис. 1.1 представлена схема обчислення MILENAGE функцій.

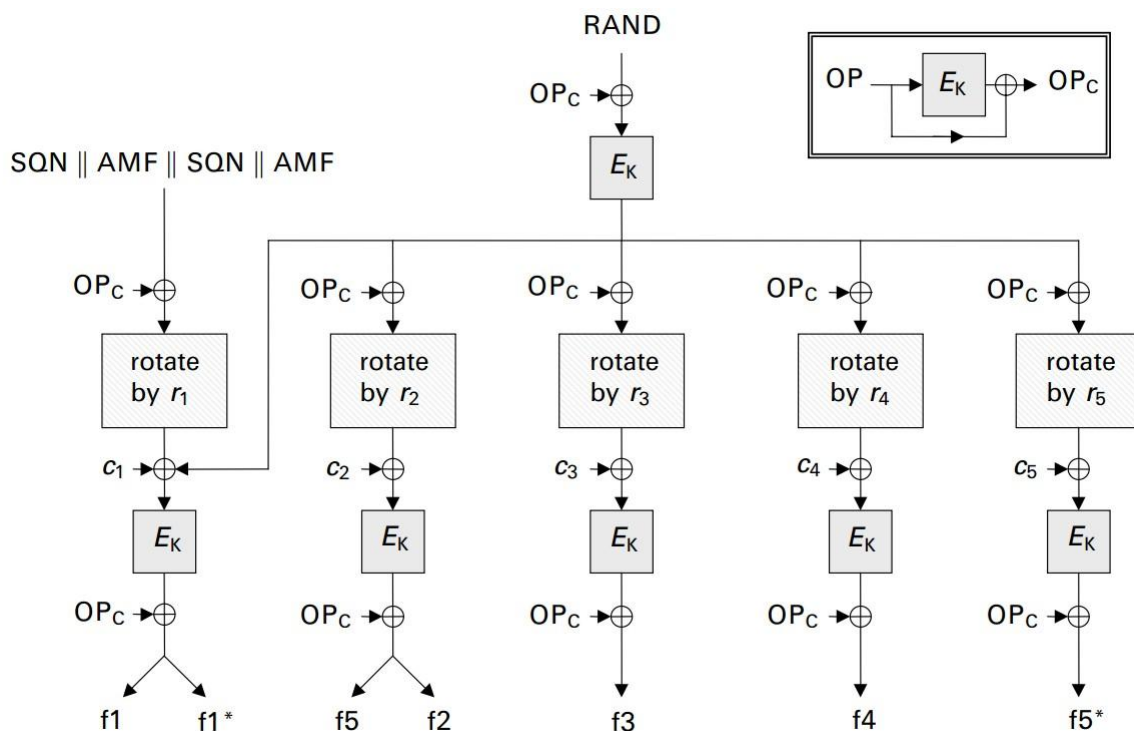

Рисунок 1.1. Обчислення MILENAGE

OP – 128-бітне конфігураційне поле алгоритму обраного оператором. OP_C – 128-бітне значення, отримане з OP та K . RAND генерується функцією f_0 . SQN – послідовність, що генерується в AuC. AMF – поле управління аутентифікацією. Константи r_i та c_i представлені в таблиці 1.1.

Константи r_i та c_i

i	r_i	c_i
1	64	000...00000
2	0	000...00001
3	32	000...00010
4	64	000...00100
5	96	000...01000

Функції f_1 - f_5 , f_1^* і f_5^* реалізуються в AuC та USIM. Функція f_0 реалізовується лише в AuC.

1.4. Алгоритм конфіденційності даних

Алгоритм конфіденційності f_8 – потоковий шифр, який використовується для шифрування і дешифрування блоків даних з секретним ключем (СК) [1]. Розмір блоку може бути в межах від 1 до 20000 біт. Алгоритм використовує KASUMI в режимі OFB як генератор потокового ключа. OFB – режим зворотного зв'язку, який перетворює блочний шифр в синхронний потік.

Алгоритм f_8 використовує два 64-бітні реєстри: статичний реєстр A і лічильник BLKCNT. Ініціалізація A здійснюється з використанням 64-бітної змінної ініціалізації IV :

$$IV = \text{COUNT} \parallel \text{BEARER} \parallel \text{DIRECTION} \parallel 0 \dots 0, \quad (1.2)$$

де COUNT – 32-бітна стрічка;

BEARER – 5 бітна стрічка;

DIRECTION – 1-бітна стрічка.

IV отримується шляхом з'єднання 32 біт COUNT, 5 біт BEARER, 1 біта DIRECTION і 26 нульових бітів. Змінна COUNT ініціалізується під час встановлення з'єднання. Змінна BEARER ідентифікує об'єкт, з яким встановлено з'єднання. Змінна DIRECTION вказує напрямок передачі, «0» – для вихідного з'єднання, «1» – для вхідного з'єднання. Початкове значення лічильника BLKCNT встановлюється в 0. Схема генератора потокового ключа показана на рис. 1.2.

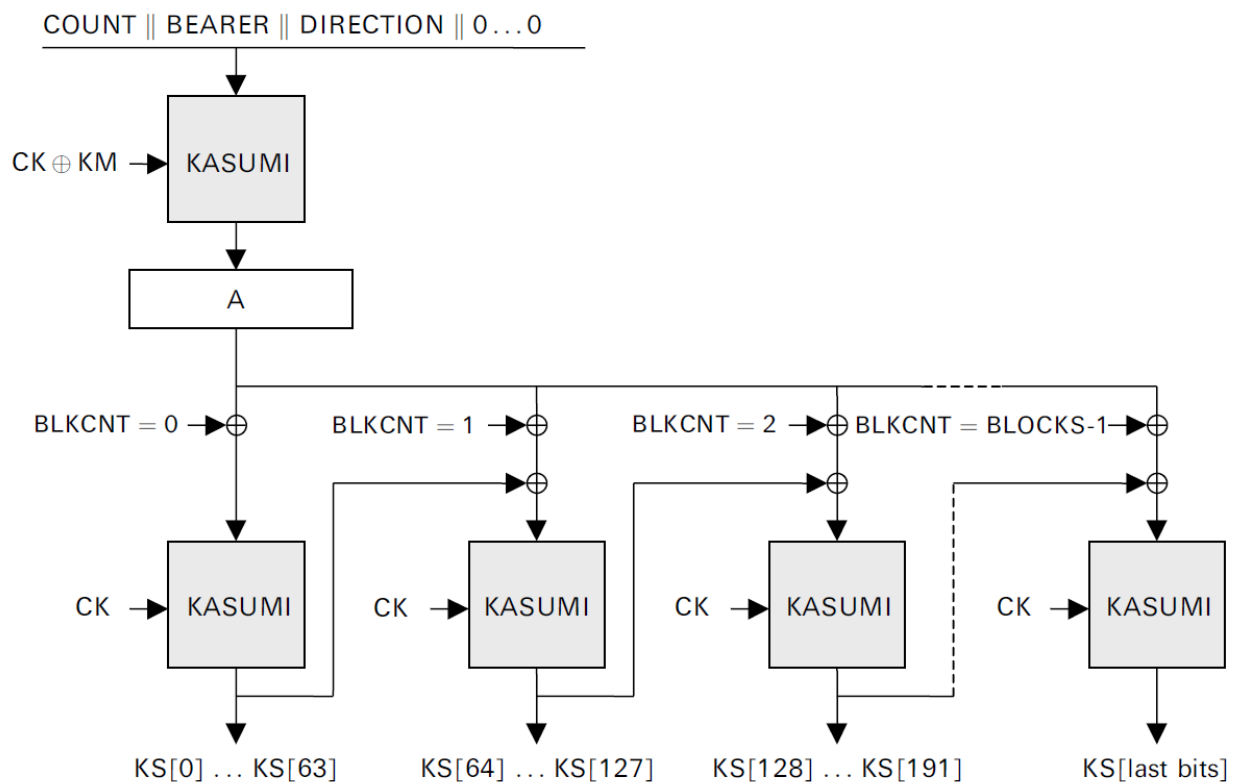

Рисунок 1.2. Генератор потокового ключа

f8 використовує константу модифікатора ключа (МК), яка рівна октету $0x55 = 01010101$, повтореного 16 разів.

1.5. Алгоритм цілісності даних

3GPP алгоритм цілісності даних f9 обчислює 32-бітне значення Message Authentication Code (MAC) для вхідного повідомлення з ключем ІК і не накладає жодних обмежень на довжину вхідного повідомлення [1].

Для легкого застосування, алгоритм базується на блочному шифрі KASUMI, який використовується в алгоритмі конфіденційності даних f8. KASUMI використовується в модифікованій процедурі CBC-MAC; відрізняє її від стандартної процедури – додавання операції, яка об'єднує всі проміжні вихідні значення, використовуючи побітовий XOR, і застосовує додаткове шифрування KASUMI на комбінований блок. 64-бітне вихідне значення з останнього шифрування KASUMI усікається до 32-бітного значення MAC-I.

Стандартна f9 функція використовує два 64-бітні регістри A і B. Початкові значення обох регістрів 0. Функція також використовує 128-бітну константу KM, яка рівна 16 повторам октету 0xAA = 10101010. Всі вхідні значення з'єднуються в єдине, потім в кінець додається один біт «1», а за ним від 0 до 63 біт «0», щоб загальна довжина була кратна 64. Дана стрічка називається Padded String (PS). Отже:

$$PS = COUNT \parallel FRESH \parallel MESSAGE \parallel DIRECTION \parallel 1 \parallel 0 \dots 0, \quad (1.3)$$

де COUNT – 32-бітна стрічка;

FRESH – 32-бітна стрічка;

MESSAGE – стрічка довільної довжини;

DIRECTION – 1-бітна стрічка

Змінна COUNT ініціалізується під час встановлення з'єднання. Змінна FRESH забезпечує відсутність повторів старих MAC-I. Змінна DIRECTION вказує напрямок передачі, «0» – для вихідного з'єднання, «1» – для вхідного з'єднання. Змінна MESSAGE – сигнальні дані.

PS ділиться на 64-бітні блоки PS_i . Очевидно, що перший блок буде:

$$PS_0 = COUNT \parallel FRESH. \quad (1.4)$$

На рис. 1.2 показана схема обчислення коду аутентифікації повідомлення.

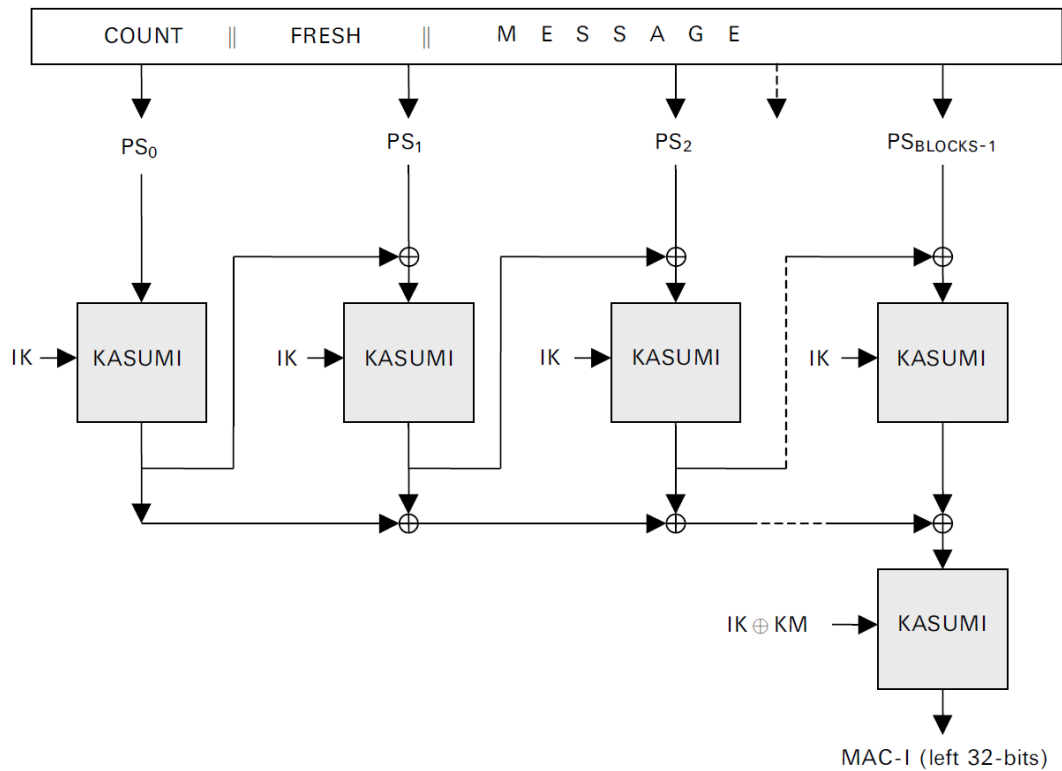

Рисунок 1.3 Обчислення коду аутентифікації повідомлення

1.6. Алгоритм шифрування KASUMI

KASUMI – 64 бітний блочний шифр з 128-бітним ключем. Він має рекурсивну мережу Фейстеля, так як і його попередник MISTY. Шифр має 8 раундів мережі Фейстеля [5]. Схема шифрування KASUMI зображена рис. 1.4.

KASUMI оперує 64-бітними блоками вхідних даних (INPUT) з використанням 128-бітного ключа (K) для створення 64-бітного блоку вихідних даних (OUTPUT). Вхідні дані діляться на 2 32-бітні стрічки:

$$\text{INPUT} = L_0 \parallel R_0, \quad (1.5)$$

де L_0 – ліва 32-бітна частина вхідного блоку;

R_0 – права 32-бітна частина вхідного блоку.

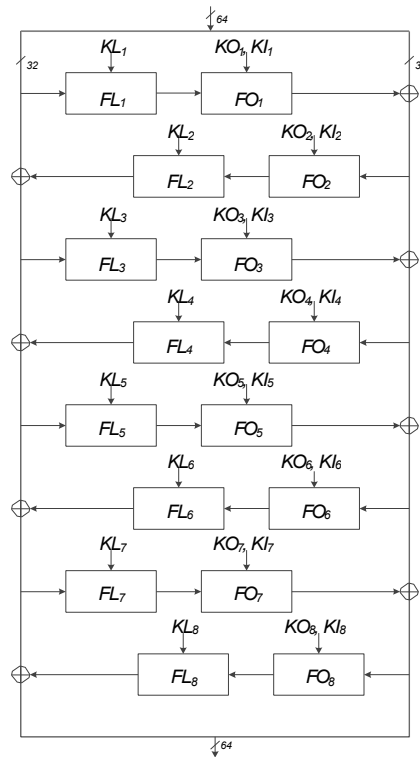

Рисунок 1.4. Схема шифрування

KASUMI В кожному з 8 раундів здійснюються операції:

$$R_i = L_{i-1}, \quad (1.6)$$

$$L_i = R_{i-1} \oplus f_i(L_{i-1}, RK_i), \quad (1.7)$$

де i – лічильник раунду;

L_{i-1} – ліва частина вхідного блоку;

R_{i-1} – права частина вхідного блоку;

R_i – права частина вихідного блоку;

L_i – ліва частина вихідного блоку;

f_i – операція шифрування одного раунду;

RK_i – раундовий ключ.

Вихідний блок складається з двох 32-бітних стрічок:

$$\text{OUTPUT} = L_8 \parallel R_8, \quad (1.8)$$

де L_8 – ліва частина вихідного блоку 8 раунду;

R_8 – права частина вихідного блоку 8 раунду.

Кожна f_i функція приймає 32-бітне вхідне значення (I) і повертає 32-бітне вихідне значення (O) під управлінням раундового ключа RK_i , який складається з трійки субключів (KL_i , KO_i , KI_i). f_i функція складається з двох функцій: FL_i і FO_i , з субключами KL_i (використовується в FL_i), KO_i і KI_i (використовуються в FO_i).

Функція f_i змінює свою форму в залежності від того, чи є раунд непарним чи парним. Для першого, третього, п'ятого і сьомого раундів f_i визначається як:

$$f_i(I, RK_i) = FO_i(FL_i(I, KL_i), KO_i, KI_i). \quad (1.9)$$

Для другого, четвертого, шостого і восьмого раундів f_i визначається як:

$$f_i(I, RK_i) = FL_i(FO_i(I, KO_i, KI_i), KL_i). \quad (1.10)$$

Функція FL_i приймає 32-бітне вхідне значення і 32-бітний субключ KL_i . Субключ ділиться на два 16-бітних ключа:

$$KL_i = KL_{i,1} \parallel KL_{i,2}, \quad (1.11)$$

де $KL_{i,1}$ – перша 16-бітна частина ключа;

$KL_{i,2}$ – друга 16-бітна частина ключа.

Блок вхідних даних ділиться на дві частини: ліва 16-бітна частина L та права 16-бітна частина R . В FL функції виконуються 3 операції: побітова операція I , побітова операція АБО та зсув вліво на один біт. Вихідні значення FL_i функції визначаються за формулою:

$$L' = L \oplus \text{ROL}(R' \cup KL_{i,2}), \quad (1.12)$$

$$R' = R \oplus \text{ROL}(L' \cap KL_{i,1}), \quad (1.13)$$

де L' – ліва частина вихідного блоку;

R' – права частина вихідного блоку;

$\text{ROL}()$ – зсув на один біт.

Загальна схема FL функції представлена на рис. 1.5.

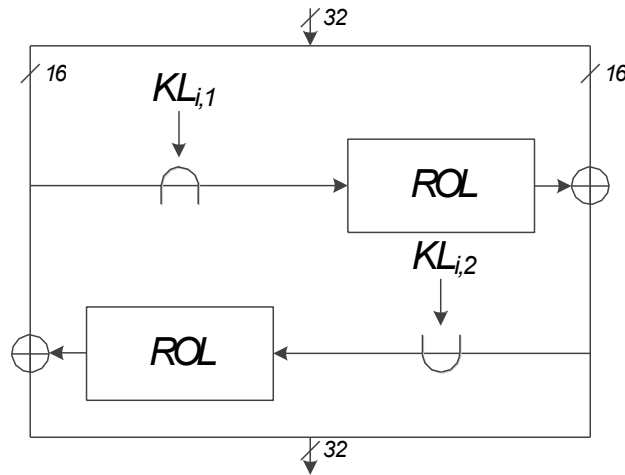

Рисунок 1.5. Схема FL функції

FO функція має рекурсивну структуру, тобто є мережею Фейстеля з трьома раундами. Вона приймає 32 бітне вхідне значення і два набори субключів: 48-бітний KO_i і 48-бітний KI_i . 32-бітний вхідний блок ділиться на дві 16-бітні частини L_0 і R_0 . В кожному раунді функції FO_i виконуються операції:

$$R_j = FI_{i,j}(L_{j-1} \oplus KO_{i,j}, KI_{i,j}) \oplus R_{j-1}, \quad (1.14)$$

$$L_j = R_{j-1}, \quad (1.15)$$

де j – лічильник;

R_j – вихідне 16-бітне значення j -го раунду;

L_j – вихідне 16-бітне значення j -го раунду;

$FI_{i,j}$ – функція FI;

R_{j-1} – значення отримане з попереднього раунду;

L_{j-1} – значення отримане з попереднього раунду.

Загальна схема функції FO показана на рис. 1.6.

16

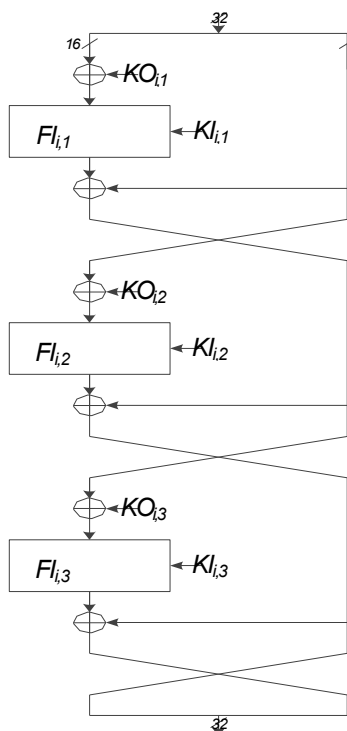

Рисунок 1.6. Схема функції FO

Вихідне значення функції FO_i – 32-бітний блок $L_3 \parallel R_3$.

Функція $FI_{i,j}$ є мережею Фейстеля з чотирма раундами, яка приймає 16-бітне значення та 16-бітний субключ $KI_{i,j}$. вхідний блок розділяється на 2 частини: 9-бітна частина L_0 і 7-бітна частина R_0 . За таким же ж принципом розділяється субключ $KI_{i,j}$ на компоненти $KI_{i,j,1}$ і $KI_{i,j,2}$.

В кожному раунді функції FI використовуються S-бокси: S7, який з вхідного 7-бітного значення генерує вихідне 7-бітне значення, і S9, який з вхідного 9-бітного значення генерує вихідне 9-бітне значення.

Загальна схема функції FI показана на рис. 1.7.

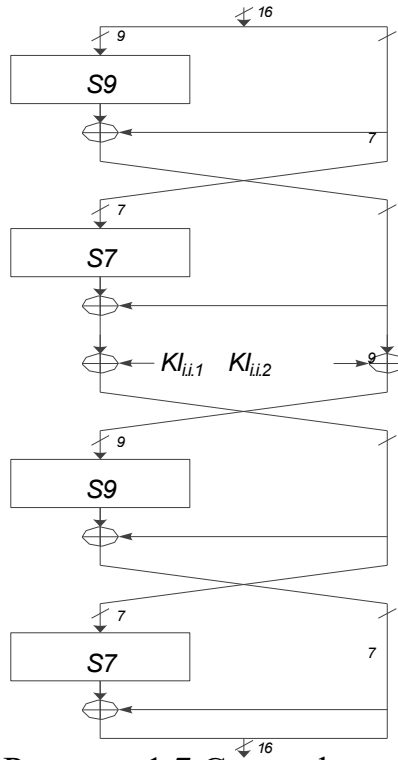

Рисунок 1.7 Схеми функції FI

В функції FI використовуються дві додаткові операції ZE і TR. ZE – приймає 7-бітне вхідне значення і конвертує в 9-бітне вихідне значення, додаючи зліва 2 нульових біти. TR – приймає 9-бітне вхідне значення і генерує 7-бітне вихідне значення, шляхом відкидання двох старших біт.

Функція $FI_{i,j}$ визначається серією операцій, що представлені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Операції функції $FI_{i,j}$

Раунд функції	L_j	R_j
1	$L_1 = R_0$	$R_1 = S9[L_0] \oplus ZE(R_0)$
2	$L_2 = R_1 \oplus KI_{i,j,2}$	$R_2 = S7[L_1] \oplus TR(R_1) \oplus KI_{i,j,1}$
3	$L_3 = R_2$	$R_3 = S9[L_2] \oplus ZE(R_2)$
4	$L_4 = S7[L_3] \oplus TR(R_3)$	$R_4 = R_3$

Вихідні дані функції $FI_{i,j}$ – 16-бітний блок $L_4 \parallel R_4$.

Два S-блоки спроектовані так, що вони можуть легко впроваджені як комбінаційна логіка чи оглядова таблиця. Вхідне значення x складаються з семи чи дев'яти біт, з відповідним числом біт вихідного значення:

$$x = x_8 \parallel x_7 \parallel x_6 \parallel x_5 \parallel x_4 \parallel x_3 \parallel x_2 \parallel x_1 \parallel x_0, \quad (1.16)$$

$$y = y_8 \parallel y_7 \parallel y_6 \parallel y_5 \parallel y_4 \parallel y_3 \parallel y_2 \parallel y_1 \parallel y_0, \quad (1.17)$$

де x_8, y_8 і x_7, y_7 – біти, що використовуються лише в S_9 ;

x_0 і y_0 – молодші біти.

Логічні вирази, що визначають S_7 , зведені в таблицю 1.3.

Таблиця 1.3

Логічні вирази для S_7

Біти вихідного значення	Логічні вирази
y_0	$x_1x_3 \oplus x_4 \oplus x_0x_1x_4 \oplus x_5 \oplus x_2x_5 \oplus x_3x_4x_5 \oplus x_6 \oplus x_0x_6 \oplus$ $x_1x_6 \oplus x_3x_6 \oplus x_2x_4x_6 \oplus x_1x_5x_6 \oplus x_4x_5x_6$
y_1	$x_0x_1 \oplus x_0x_4 \oplus x_2x_4 \oplus x_5 \oplus x_1x_2x_5 \oplus x_0x_3x_5 \oplus x_6 \oplus x_0x_2x_6$ $\oplus x_3x_6 \oplus x_4x_5x_6 \oplus 1$
y_2	$x_0 \oplus x_0x_3 \oplus x_2x_3 \oplus x_1x_2x_4 \oplus x_0x_3x_4 \oplus x_1x_5 \oplus x_0x_2x_5 \oplus$ $x_0x_6 \oplus x_0x_1x_6 \oplus x_2x_6 \oplus x_4x_6 \oplus 1$
y_3	$x_1 \oplus x_0x_1x_2 \oplus x_1x_4 \oplus x_3x_4 \oplus x_0x_5 \oplus x_0x_1x_5 \oplus x_2x_3x_5 \oplus$ $x_1x_4x_5 \oplus x_2x_6 \oplus x_1x_3x_4x_6$
y_4	$x_0x_2 \oplus x_3 \oplus x_1x_3 \oplus x_1x_4 \oplus x_0x_1x_4 \oplus x_2x_3x_4 \oplus x_0x_5 \oplus$ $x_1x_3x_5 \oplus x_0x_4x_5 \oplus x_1x_6 \oplus x_3x_6 \oplus x_0x_3x_6 \oplus x_5x_6 \oplus 1$
y_5	$x_2 \oplus x_0x_2 \oplus x_0x_3 \oplus x_1x_2x_3 \oplus x_0x_2x_4 \oplus x_0x_5 \oplus x_2x_5 \oplus x_4x_5$ $\oplus x_1x_6 \oplus x_1x_2x_6 \oplus x_0x_3x_6 \oplus x_3x_4x_6 \oplus x_2x_5x_6 \oplus 1$
y_6	$x_1x_2 \oplus x_0x_1x_3 \oplus x_0x_4 \oplus x_1x_5 \oplus x_3x_5 \oplus x_6 \oplus x_0x_1x_6 \oplus$ $x_2x_3x_6 \oplus x_1x_4x_6 \oplus x_0x_5x_6$

Оглядова таблиця S_7 представлена у формі масиву значень:

```
int S7[128] = {
    54, 50, 62, 56, 22, 34, 94, 96, 38,  6, 63, 93,  2, 18,123, 33,
    55,113, 39,114, 21, 67, 65, 12, 47, 73, 46, 27, 25,111,124, 81,
    53,  9,121, 79, 52, 60, 58, 48,101,127, 40,120,104, 70, 71, 43,
    20,122, 72, 61, 23,109, 13,100, 77,  1, 16,  7, 82, 10,105, 98,
    117,116, 76, 11, 89,106,  0,125,118, 99, 86, 69, 30, 57,126, 87,
```

112, 51, 17, 5, 95, 14, 90, 84, 91, 8, 35, 103, 32, 97, 28, 66,
 102, 31, 26, 45, 75, 4, 85, 92, 37, 74, 80, 49, 68, 29, 115, 44,
 64, 107, 108, 24, 110, 83, 36, 78, 42, 19, 15, 41, 88, 119, 59, 3
 };

Логічні вирази, що визначають S9, зведені в таблицю 1.4

Таблиця 1.4

Логічні вирази для S9

Біти вихідного значення	Логічні вирази
y_0	$x_0x_2 \oplus x_3 \oplus x_2x_5 \oplus x_5x_6 \oplus x_0x_7 \oplus x_1x_7 \oplus x_2x_7 \oplus x_4x_8 \oplus x_5x_8 \oplus x_7x_8 \oplus 1$
y_1	$x_1 \oplus x_0x_1 \oplus x_2x_3 \oplus x_0x_4 \oplus x_1x_4 \oplus x_0x_5 \oplus x_3x_5 \oplus x_6 \oplus x_1x_7 \oplus x_2x_7 \oplus x_5x_8 \oplus 1$
y_2	$x_1 \oplus x_0x_3 \oplus x_3x_4 \oplus x_0x_5 \oplus x_2x_6 \oplus x_3x_6 \oplus x_5x_6 \oplus x_4x_7 \oplus x_5x_7 \oplus x_6x_7 \oplus x_8 \oplus x_0x_8 \oplus 1$
y_3	$x_0 \oplus x_1x_2 \oplus x_0x_3 \oplus x_2x_4 \oplus x_5 \oplus x_0x_6 \oplus x_1x_6 \oplus x_4x_7 \oplus x_0x_8 \oplus x_1x_8 \oplus x_7x_8$
y_4	$x_0x_1 \oplus x_1x_3 \oplus x_4 \oplus x_0x_5 \oplus x_3x_6 \oplus x_0x_7 \oplus x_6x_7 \oplus x_1x_8 \oplus x_2x_8 \oplus x_3x_8$
y_5	$x_2 \oplus x_1x_4 \oplus x_4x_5 \oplus x_0x_6 \oplus x_1x_6 \oplus x_3x_7 \oplus x_4x_7 \oplus x_6x_7 \oplus x_5x_8 \oplus x_6x_8 \oplus x_7x_8 \oplus 1$
y_6	$x_0 \oplus x_2x_3 \oplus x_1x_5 \oplus x_2x_5 \oplus x_4x_5 \oplus x_3x_6 \oplus x_4x_6 \oplus x_5x_6 \oplus x_7 \oplus x_1x_8 \oplus x_3x_8 \oplus x_5x_8 \oplus x_7x_8$
y_7	$x_0x_1 \oplus x_0x_2 \oplus x_1x_2 \oplus x_3 \oplus x_0x_3 \oplus x_2x_3 \oplus x_4x_5 \oplus x_2x_6 \oplus x_3x_6 \oplus x_2x_7 \oplus x_5x_7 \oplus x_8 \oplus 1$
y_8	$x_0x_1 \oplus x_2 \oplus x_1x_2 \oplus x_3x_4 \oplus x_1x_5 \oplus x_2x_5 \oplus x_1x_6 \oplus x_4x_6 \oplus x_7 \oplus x_2x_8 \oplus x_3x_8$

Оглядова таблиця S7 представлена у формі масиву значень:


```

int S9[512] = {
    167,239,161,379,391,334,    9,338, 38,226, 48,358,452,385, 90,397,
    183,253,147,331,415,340, 51,362,306,500,262, 82,216,159,356,177,

    175,241,489, 37,206, 17,    0,333, 44,254,378, 58,143,220, 81,400,
    95,    3,315,245, 54,235,218,405,472,264,172,494,371,290,399, 76,
    165,197,395,121,257,480,423,212,240,    28,462,176,406,507,288,223,
    501,407,249,265, 89,186,221,428,164,    74,440,196,458,421,350,163,
    232,158,134,354, 13,250,491,142,191,    69,193,425,152,227,366,135,
    344,300,276,242,437,320,113,278, 11,243, 87,317, 36, 93,496, 27,
    487,446,482, 41, 68,156,457,131,326,403,339, 20, 39,115,442,124,
    475,384,508, 53,112,170,479,151,126,169, 73,268,279,321,168,364,
    363,292, 46,499,393,327,324, 24,456,267,157,460,488,426,309,229,
    439,506,208,271,349,401,434,236, 16,209,359, 52, 56,120,199,277,
    465,416,252,287,246,    6, 83,305,420,345,153,502, 65, 61,244,282,
    173,222,418, 67,386,368,261,101,476,291,195,430, 49, 79,166,330,
    280,383,373,128,382,408,155,495,367,388,274,107,459,417, 62,454,
    132,225,203,316,234, 14,301, 91,503,286,424,211,347,307,140,374,
    35,103,125,427, 19,214,453,146,498,314,444,230,256,329,198,285,
    50,116, 78,410, 10,205,510,171,231, 45,139,467, 29, 86,505, 32,
    72, 26,342,150,313,490,431,238,411,325,149,473, 40,119,174,355,
    185,233,389, 71,448,273,372, 55,110,178,322, 12,469,392,369,190,
    1,109,375,137,181, 88, 75,308,260,484, 98,272,370,275,412,111,
    336,318,    4,504,492,259,304, 77,337,435, 21,357,303,332,483, 18,
    47, 85, 25,497,474,289,100,269,296,478,270,106, 31,104,433, 84,
    414,486,394, 96, 99,154,511,148,413,361,409,255,162,215,302,201,
    266,351,343,144,441,365,108,298,251, 34,182,509,138,210,335,133,
    311,352,328,141,396,346,123,319,450,281,429,228,443,481, 92,404,
    485,422,248,297, 23,213,130,466, 22,217,283, 70,294,360,419,127,
    312,377,    7,468,194,    2,117,295,463,258,224,447,247,187, 80,398,
    284,353,105,390,299,471,470,184, 57,200,348, 63,204,188, 33,451,
    97, 30,310,219, 94,160,129,493, 64,179,263,102,189,207,114,402,
    438,477,387,122,192, 42,381,    5,145,118,180,449,293,323,136,380,
    43, 66, 60,455,341,445,202,432,    8,237, 15,376,436,464, 59,461
};

```

Кожен раунд KASUMI використовує 128-біт, які отримуються з ключа К. Перед обчисленням раундових субключів, знаходиться масив з 16-бітних значень наступним методом:

$$K_j' = K_j \oplus C_j, \quad (1.18)$$

де $2C_j$ – константа, яка показана в таблиці 1.5.

Таблиця 1.6

Планування ключів

[illegible]

1.7. Алгоритм SNOW-3G

Потоковий алгоритм шифрування SNOW-3G використовується для забезпечення захищеності каналів комунікацій, а саме в алгоритмах забезпечення цілісності та конфіденційності інформації UIA2 та UEA2 [6].

SNOW-3G генерує послідовність з 32-бітових слів з вхідного 128-бітного ключа та 128-бітної встановленої змінної. Спочатку виконується встановлення ключа, і лише після того здійснюється генерування 32-бітних слів. На рис. 1.8 представлена схема функціонування алгоритму SNOW-3G.

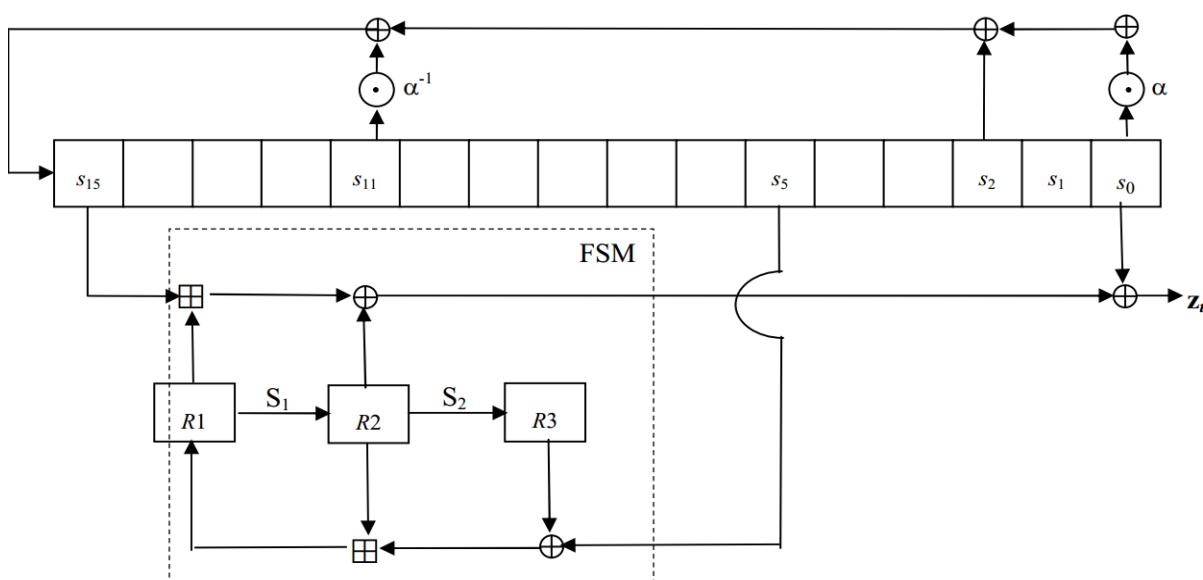

Рисунок 1.8. Схема функціонування алгоритму SNOW 3G

В даному алгоритмі використовується функція MULx, яка здійснює перетворення двох 8-бітних значень в одне 8-бітне згідно з формулою:

$$\text{MUL}_X(V, c) = (V \ll_8 1) \oplus c. \quad (1.19)$$

Функція MULxPOW виконує перетворення двох 8-бітних значень та цілого числа і в одне 8-бітне згідно з формулою:

$$\text{MULxPOW}(V, i, c) = \text{MULx}(\text{MULxPOW}(V, i - 1, c), c), \quad (1.20)$$

при $i = 0$, $\text{MULxPOW}(V, i, c) = V$.

Регістр зсуву з лінійним зворотнім зв'язком (LFSR) складається зі шістнадцяти компонентів $s_0, \dots, s_{15}$, кожен з яких містить 32 біти.

Скінченний автомат (FSM) має три 32-бітних регістри R_1, R_2, R_3 . S-боксы S_1 та S_2 використовуються для оновлення вмісту регістрів R_2 та R_3 .

Хронометрична операція $\text{MUL}\alpha$ здійснює перетворення 8-бітного значення в 32-бітне за формулою:

$$\begin{aligned} \text{MUL}\alpha(c) = & (\text{MULxPOW}(c, 23, 0xA9) \parallel \text{MULxPOW}(c, 245, 0xA9) \parallel \\ & \parallel \text{MULxPOW}(c, 48, 0xA9) \parallel \text{MULxPOW}(c, 239, 0xA9)) . \end{aligned} \quad (1.21)$$

Хронометрична операція $\text{DIV}\alpha$ здійснює перетворення 8-бітного значення в 32-бітне за формулою:

$$\begin{aligned} \text{DIV}\alpha(c) = & (\text{MULxPOW}(c, 16, 0xA9) \parallel \text{MULxPOW}(c, 39, 0xA9) \parallel \\ & \parallel \text{MULxPOW}(c, 6, 0xA9) \parallel \text{MULxPOW}(c, 64, 0xA9)) . \end{aligned} \quad (1.22)$$

В режимі ініціалізації LFSR отримує вхідне 32-бітне слово F , яке є вихідним з FSM. Тоді змінна V обчислюється за формулою:

$$\begin{aligned} V = & (s_{0,1} \parallel s_{0,2} \parallel s_{0,3} \parallel 0x00) \oplus \text{MUL}\alpha(s_{0,0}) \oplus s_2 \oplus (0x00 \parallel \\ & \parallel s_{11,0} \parallel s_{11,1} \parallel s_{11,2}) \oplus \text{DIV}\alpha(s_{11,3}) \oplus F . \end{aligned} \quad (1.23)$$

В режимі генерування потокового ключа LFSR не отримує жодних вхідних значень. Тоді змінна V обчислюється за формулою:

$$\begin{aligned} V = & (s_{0,1} \parallel s_{0,2} \parallel s_{0,3} \parallel 0x00) \oplus \text{MUL}\alpha(s_{0,0}) \oplus s_2 \oplus (0x00 \parallel \\ & \parallel s_{11,0} \parallel s_{11,1} \parallel s_{11,2}) \oplus \text{DIV}\alpha(s_{11,3}) . \end{aligned} \quad (1.24)$$

FSM отримує два вхідних слова s_{15} та s_5 від LFSR. Генерує вихідне слово F :

$$F = (s_{15} \boxplus R_1) \oplus R_2 . \quad (1.25)$$

SNOW-3G алгоритм здійснює шифрування швидше за своїх попередників SNOW 1.0 та SNOW 2.0, а також є простішим в реалізації.

1.8. Поняття аудиту безпеки і цілі його проведення

Аудит безпеки, спрямований на виявлення подій, що впливають на безпеку системи та забезпечення реагування системи на виявлення вторгнень, а також на забезпечення формування необхідних даних для подальшого відновлення системи в безпечний стан [7]. По суті, аудит безпеки виконує функцію контролю безпеки системи, під яким розуміють збір, накопичення інформації про події, що відбуваються в інформаційній системі та аналіз записів безпеки з метою перевірки ефективності управління системою, забезпечення гарантій відповідності функціонування системи політиці безпеки та вироблення рекомендацій про необхідні зміни в управлінні, політиці та процесах безпеки.

Особливістю аудиту є його сильна залежність від інших послуг та механізмів безпеки. Так ідентифікація та аутентифікація є відправною точкою підзвітності користувачів. Для забезпечення конфіденційності та цілісності реєстраційної інформації застосовують механізми управління доступом.

Аудит представляє собою незалежну експертизу окремих областей функціонування системи. Розрізняють зовнішній і внутрішній аудит. Зовнішній аудит - це, як правило, разовий захід, що проводиться за ініціативою керівництва організації або акціонерів. Внутрішній аудит являє собою безперервну діяльність, яка здійснюється на підставі "Положення по внутрішньому аудиті" та відповідно до плану, підготовка якого здійснюється підрозділом внутрішнього аудиту і затверджується керівництвом організації. Аудит безпеки інформаційних систем є однією зі складових ІТ аудиту. Цілями проведення аудиту безпеки є:

- аналіз ризиків, пов'язаних з можливістю здійснення загроз безпеки щодо ресурсів ІС;
- оцінка поточного рівня захищеності ІС;
- локалізація вузьких місць у системі захисту ІС;

- оцінка відповідності ІС існуючим стандартам в галузі інформаційної безпеки;
- вироблення рекомендацій щодо впровадження нових та підвищення ефективності існуючих механізмів безпеки ІС.

Принаймні участь у впровадженні тієї ж підсистеми аудиту безпеки, яка змогла б надавати аудитору вихідні дані для аналізу поточної ситуації, він взяти може і повинен. Звичайно, в цьому випадку, аудитор вже не зможе об'єктивно оцінити реалізацію цієї підсистеми і вона природним чином випадає з плану проведення аудиту. Точно також, внутрішній аудитор може взяти діяльну участь у розробці політик безпеки, надавши можливість оцінювати якість цих документів зовнішнім аудиторам.

Принаймні участь у впровадженні тієї ж підсистеми аудиту безпеки, яка змогла б надавати аудитору вихідні дані для аналізу поточної ситуації, він взяти може і повинен. Звичайно, в цьому випадку, аудитор вже не зможе об'єктивно оцінити реалізацію цієї підсистеми і вона природним чином випадає з плану проведення аудиту. Точно також, внутрішній аудитор може взяти діяльну участь у розробці політик безпеки, надавши можливість оцінювати якість цих документів зовнішнім аудиторам.

Роботи з аудиту безпеки інформаційної системи (ІС) включають в себе ряд послідовних етапів, які в цілому відповідають етапам проведення комплексного аудиту ІТ АС, який включає в себе наступне:

- ініціювання процедури аудиту;
- збір інформації аудиту;
- аналіз даних аудиту;
- вироблення рекомендацій;
- підготовка аудиторського звіту.

Використовувані методи аналізу даних визначаються обраними підходами до проведення аудиту, які можуть відрізнятися.

Перший підхід, найскладніший, базується на аналізі ризиків. Спираючись на методи аналізу ризиків, аудитор визначає для обстежуваної ІС індивідуальний набір вимог безпеки, найбільшою мірою враховує особливості даної ІС, середовища її функціонування й існуючі в даному

середовищі загрози безпеки. Даний підхід є найбільш трудомістким і вимагає найвищої кваліфікації аудитора. На якість результатів аудиту, в цьому випадку, сильно впливає використовувана методологія аналізу та управління ризиками та її застосування до даного типу ІС.

Другий підхід, найпростіший, ґрунтується на використанні стандартів інформаційної безпеки. Стандарти визначають базовий набір вимог безпеки для широкого класу ІС, який формується в результаті узагальнення світової практики. Стандарти можуть визначати різні набори вимог безпеки, в залежності від рівня захищеності ІС. Від аудитора в даному випадку потрібно правильно визначити набір вимог стандарту, відповідність яким потрібно забезпечити для даної ІС. Необхідна також методика, що дозволяє оцінити цю відповідність. Із-за своєї простоти (стандартний набір вимог для проведення аудиту вже заздалегідь визначений стандартом) та надійності (стандарт - є стандарт і його вимоги ніхто не спробує оскаржити), описаний підхід найбільш розповсюджений на практиці (особливо при проведенні зовнішнього аудиту). Він дозволяє при мінімальних витратах ресурсів робити обґрунтовані висновки про стан ІС.

Третій підхід, найбільш ефективний, припускає комбінування перших двох. Базовий набір вимог безпеки, що пред'являються до ІС, визначається стандартом. Додаткові вимоги, максимальною мірою враховують особливості функціонування даної ІС, формуються на основі аналізу ризиків. Цей підхід є набагато простіше першого, тому що більша частина вимог безпеки вже визначена стандартом, і, в той же час, він позбавлений недоліку другого підходу, що вимоги стандарту можуть не враховувати специфіки обстежуваної ІС.

1.9. Кryptoаналіз як метод проведення аудиту кryptoсистем

Основне завдання кryptoаналізу — розробка та ефективне застосування методів, систем, комплексів, алгоритмів та засобів аналізу кryptoграфічних систем.

Криптоаналіз здійснюється при відомих вхідних та вихідних даних, алгоритмах чи засобах криптографічних перетворень, а також, можливо, частина ключової інформації.

Основною метою проведення криптоаналізу є визначення криптографічної стійкості криптографічних перетворень, перш за все щодо неможливості визначення спеціальних (ключових) даних тощо. Криптоаналіз має здійснюватися спершу розробником з метою доведення рівня гарантій криптографічної стійкості, що задекларована розробником та очікується замовником. Крім того, на практиці підтверджено, що в процесі різних протиборств на різних рівнях можуть (як правило, здійснюються) криптоаналітичні атаки. Для визначення ступеня небезпечності таких дій можна застосувати різні підходи.

Першими кроками при загальному розгляді методів криптоаналізу є визначення моделі порушника та моделі загроз. Такий підхід ґрунтується на факті, що потенційна вразливість інформаційної системи залежить від матеріально-технічних ресурсів, які можуть бути використані в процесі здійснення криптоаналізу.

В умовах дій порушників у відповідній інформаційній чи інформаційно-телекомунікаційній системах з необхідною якістю криптографічною системою мають надаватися базові послуги (виконуватися функції) або розв'язуватися задачі забезпечення з необхідним рівнем гарантій конфіденційності цілісності, справжності (автентичності), неспростовності (спостережливості), доступності та надійності.

Конфіденційність інформації — властивість захищеності інформації з наперед заданою якістю (імовірністю) від неавторизованого доступу до неї та спроб розкриття (отримання змісту) неавторизованими користувачами та (або) процесами.

Цілісність інформації — властивість захищеності інформації, яка полягає в тому, що інформація практично не може бути змінена випадково чи навмисне неавторизованими суб'єктами (порушниками) чи об'єктами (процесами), причому факт можливості порушення цілісності може бути визначений з наперед заданою ймовірністю.

Справжність (автентичність) — властивість об'єктів/суб'єктів (в тому числі інформації, ресурсів, повідомлень, даних, користувачів тощо) забезпечити встановлення достовірності твердження, що суб'єкт або об'єкт має заявлені (очікувані) властивості.

Доступність — властивість ресурсу системи (інформації, послуги, об'єкта інформаційної системи), яка полягає в тому, що авторизований користувач або процес, наділений відповідними повноваженнями, може використовувати ресурс згідно з правилами та певної якості, у тому числі за рахунок виконання криптографічних перетворень.

Неспростовність — властивість запобігати можливості заперечення реальними суб'єктами (користувачами) та об'єктами (процесами) фактів повного або часткового взяття участі в інформаційному обміні або інформаційній взаємодії. Як правило включає формування, надання та передавання доказів реальної участі в інформаційному обміні чи інформаційній взаємодії і, в основному, ґрунтується на виконанні криптографічних перетворень з використанням особистих ключів.

Спостережливість — властивість ресурсу системи, що дозволяє реєструвати (фіксувати) роботу та дії користувачів і процесів, використання ресурсу системи, однозначно встановлювати ідентифікатори (імена) причетних до певних подій користувачів та процесів, а також реагувати на ці події з метою мінімізації можливих втрат у системі, що здійснюється в тому числі за рахунок використання криптографічних перетворень.

Надійність — властивість незмінності певної поведінки та результатів.

1.10. Постановка задачі

- Проаналізувати систему захисту в UMTS мережі, зокрема криптографічні засоби що використовуються.
- Проаналізувати особливості використання алгоритму шифрування KASUMI в криптографічних засобах захисту мережі UMTS.
- Проаналізувати можливі методи криптоаналізу KASUMI та обґрунтовано вибір використовуваного методу.
- Розробити алгоритм криптоаналізу.
- Обґрунтувати вибір технології програмування та засобів оптимізації.
- Реалізувати програму криптоаналізу з використанням засобів паралельних та розподілених обчислень.
- Здійснити тестування програми та профілювання, зробити аналіз отриманих результатів.

1.11. Висновки до розділу

Розглянуто особливості функціонування криптографічних засобів захисту мережі UMTS: механізми взаємної аутентифікації; особливості набору АКА алгоритмів MILENAGE, які використовуються для визначення вектора аутентифікації; функціонування алгоритмів f_8 та f_9 , які забезпечують конфіденційність та цілісність даних відповідно, і базуються на алгоритмі шифрування KASUMI; проаналізовано алгоритми шифрування KASUMI та SNOW-3G; обґрунтовано використання криптоаналізу як метода аудиту криптосистем. Це дало змогу визначити методи для проведення дослідження захищеності даних криптографічних засобів.

РОЗДІЛ 2

КРИПТОАНАЛІЗ АЛГОРИТМУ KASUMI

2.1. Сендвіч атака

В цьому розділі описуються методи, що використовуються в атаці на KASUMI. Розглядаються базова бумеранг атака, опис нової структури (з пов'язаними ключами), яка називається сендвіч атака (з пов'язаними ключами), що використовує залежність між основними диференціалами, щоб отримати більш точну оцінку ймовірності порівнювача [8]. Також описується варіант атаки на основі адаптивно підбраного відкритого тексту, яка називається – прямокутна сендвіч атака (з пов'язаними ключами). Слід відзначити, що ідея використовувати залежність між диференціалами з метою підвищення бумеранг порівнювача неявно запропонована Вагнером в [9], а також використовується в деяких простих сценаріях в [10, 11]. Таким чином, дана структура може розглядатися – як формальний розгляд та узагальнення ідей, запропонованих в [9, 10, 11].

2.2. Основи бумеранг атаки з пов'язаними ключами

Бумеранг атака з пов'язаними ключами представлена Кімом в [12, 13], і незалежно Біхамом в [14], як комбінація бумеранг атаки в [9] і диференціальної атаки з пов'язаними ключами в [15]. У цій атаці, шифр розглядається як каскад з двох субшифрів $E = E_1 \circ E_0$, і диференціали субшифрів E_0 і E_1 об'єднані в порівнювач адаптивного підбраного тексту і шифротексту для E .

Припускається, що існує диференціал пов'язаних ключів $\alpha \rightarrow \beta$ для E_0 з різницею ключів ΔK_{ab} з ймовірністю p . (наприклад $\Pr[E_{0(K)}(P) \oplus E_{0(K \oplus K_{ab})}(P \oplus \alpha) = \beta] = p$, де $E_{0(K)}$ визначає шифрування E_0 з ключем K). Також припускається, що існує диференціал пов'язаних ключів $\gamma \rightarrow \delta$ для

E_1 з різницею ключів ΔK_{ac} з ймовірністю q . Бумеранг порівнювач з пов'язаними ключами потребує шифрування/дешифрування з секретним ключем K_a і під зв'язні ключі $K_b = K_a \oplus \Delta K_{ab}$, $K_c = K_a \oplus \Delta K_{ac}$, і $K_d = K_c \oplus \Delta K_{ab} = K_b \oplus \Delta K_{ac}$.

Алгоритм порівнювача є дуже простий:

1. Вибрати M відкритих текстів намання, ініціалізувати лічильник $C=0$. Для кожного відкритого тексту P_a , виконати наступне:

а) Здійснити шифрування $C_a = E_{K_a}(P_a)$ і $C_b = E_{K_b}(P_b)$ де $P_b = P_a \oplus \alpha$.

б) Здійснити дешифрування $P_c = E_{K_c}(C_c)$ і $P_d = E_{K_d}(C_d)$ де $C_c = C_a \oplus \delta$

в) Якщо $P_c \oplus P_d = \alpha$, збільшити лічильник C на 1.

2. Якщо $C > \text{«порогове значення»}$, вивести «Е». В іншому випадку, вивести «Випадкова перестановка».

Квартет сконструйований бумеранг атакою зображений в лівій частині рис. 2.1.

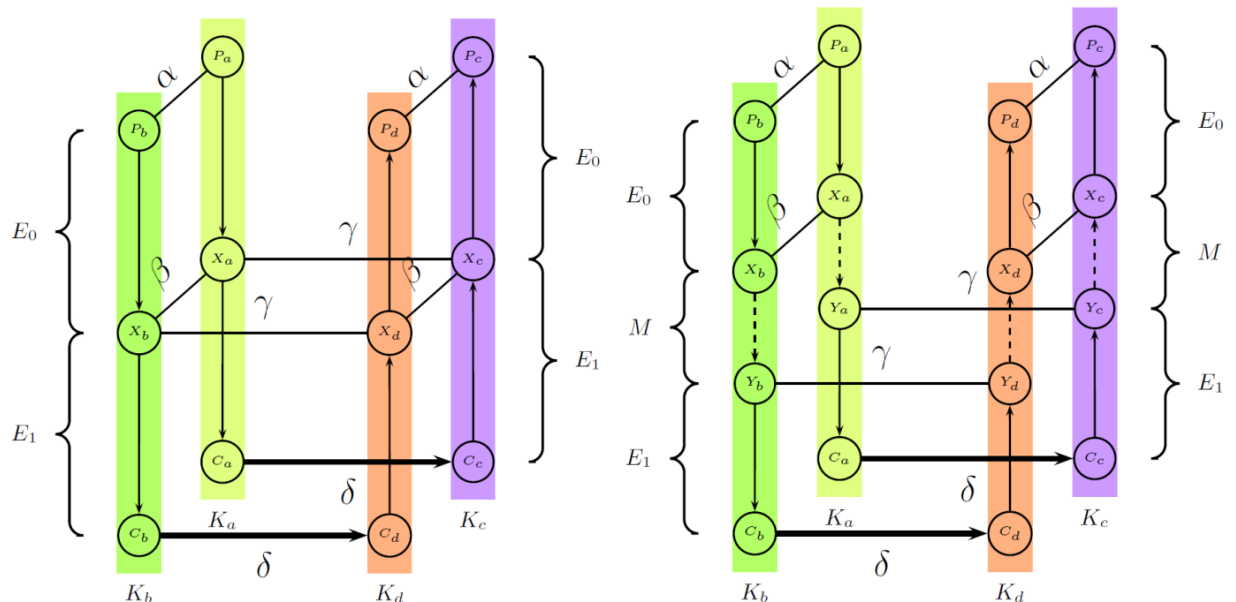

Рисунок 2.1. Бумеранг квартет з пов'язаними ключами і сендвіч квартет з пов'язаними ключами

Для випадкової перестановки ймовірність, що остання умова буде задоволена – 2^{-n} , де n – розмір блоку. Для E , ймовірність що пара (P_a, P_b) є правильною по відношенню до першого диференціалу (наприклад, ймовірність, що проміжна різниця після E_0 рівна β , як передбачає диференціал) є p . Незалежно припускаючи, ймовірність, що обидві пари (C_a, C_c) і (C_b, C_d)

Порівнювач може бути вдосконалений, шляхом розгляду декількох диференціалів форми $\alpha \rightarrow \beta'$ і $\gamma' \rightarrow \delta$ (для тих же ж α і δ). Дане покращення детально описано в [10], але воно не використовується в кінцевому варіанті атаки.

Звичайний спосіб використання бумеранг порівнювача з пов'язаними ключами у атаці по відновленню ключа – додавання раунду перед порівнювачем, в результаті одержання частини ключа в першому раунді.

В випадку з KASUMI використовується подвійна техніка додавання раунду після порівнювача, застосовуючи атаку з адаптивно підібраним шифротекстом/відкритим текстом, і отримується матеріал ключа в останньому раунді.

2.3. Сендвіч атака з пов'язаними ключами

В цьому розділі здійснено поділ шифру на три субшифри, $E=E_1+M+E_0$. Припущення такі ж як і в базовій атаці: нехай існує диференціал пов'язаних ключів $\alpha \rightarrow \beta$ для E_0 з різницею ключів ΔK_{ab} з ймовірністю p , і диференціал пов'язаних ключів $\gamma \rightarrow \delta$ для E_1 з різницею ΔK_{ac} з ймовірністю q . Алгоритм атаки є таким же ж як і в базовій атаці (ігнорування центрального субшифру M). Проте, аналіз є більш детальніший і потребує великої уваги в аналізі залежності між різними розподілами.

Головна ідея сендвіч атаки – перехід середини. В базовій бумеранг атаці, якщо пара (P_a, P_b) є правильною парою по відношенню до першого диференціалу, і обидві пари (C_b, C_c) і (C_b, C_d) є правильними парами по

відношенню до другого диференціалу, тоді отримуємо:

$$(X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (X_a \oplus X_c = \gamma) \wedge (X_b \oplus X_d = \gamma), \quad (2.1)$$

де X_i – проміжне значення шифрування P_i .

Тоді

$$X_c \oplus X_d = (X_c \oplus X_a) \oplus (X_a \oplus X_b) \oplus (X_b \oplus X_d) = \beta \oplus \gamma \oplus \gamma = \beta, \quad (2.2)$$

в результаті $P_c \oplus P_d = \alpha$ з ймовірністю p .

$$(X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma). \quad (2.3)$$

Проте, ймовірність трьохрівневого бумеранг порівнювача з пов'язаними ключами – $p^2 q^2 r$, де

$$r = \Pr [(X_c \oplus X_d = \beta) | (X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma)]. \quad (2.4)$$

Без подальших припущень про M , r буде дуже малим (близько 2^{-n}), і таким чином порівнювач не принесе очікуваного результату. Проте, як сказано в [9, 10, 11], в деяких випадках відмінність між E_0 і E_1 може бути обрана такою, що ймовірність r переходу через центральний субшифр (хоча б в одному напрямку) є 1, яка є набагато більшою ніж очікувалось.

Приклад цього феномену представлений в [9] і описаний в [11] під ім'ям «Заміна Фейстеля» («Feistel switch»). Нехай E шифр з мережею Фейстеля, представлений як $E = E_1 \circ M \circ E_0$, де M складається з одного раунду мережі Фейстеля, що зображено на рисунку 2.2. Припускається, що диференціали $\alpha \rightarrow \beta$ (для E_0) і $\gamma \rightarrow \delta$ (для E_1) не мають відмінності ключів (тобто $\Delta K_{ab} = \Delta K_{ac} = 0$), і задовольняють $\beta^R = \gamma^L$ (тобто права частина β еквівалентна лівій частині γ).

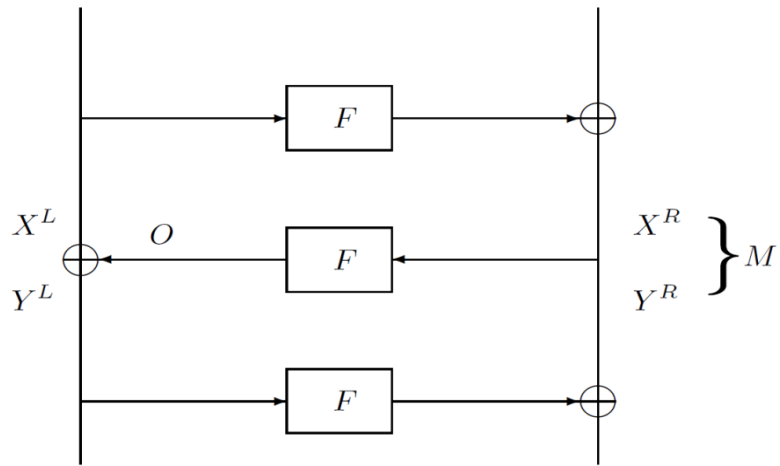

Рисунок 2.2. Конструкція Фейстеля

Припустимо, що вираз (2.3) виконується. В цьому випадку, згідно конструкції Фейстеля $X_i^R = Y_i^L$ для всіх i , тобто отримуємо:

$$X_a^R \oplus X_b^R = \beta^R = \gamma^L = X_a^R \oplus X_c^R = X_b^R \oplus X_d^R, \quad (2.5)$$

тоді

$$(X_a^R = X_d^R) \text{ і } (X_b^R \oplus X_c^R). \quad (2.6)$$

Тому, вихідні значення F-функції в раунді мережі Фейстеля представленим M , позначені (O_a, O_b, O_c, O_d) , і задовольняють $(O_a = O_b)$ і $(O_c = O_d)$.

Згідно конструкції Фейстеля, $X_i^L = Y_i^R \oplus O_i$ і виразу (3), $Y_a \oplus Y_b \oplus Y_c \oplus Y_d = 0$ впливає:

$$X_a \oplus X_b \oplus X_c \oplus X_d = 0, \quad (2.7)$$

що завдяки виразу (2.3) визначає $X_c \oplus X_d = \beta$. Таким чином, в цьому випадку отримуємо:

$$r = \Pr((X_c \oplus X_d = \beta) \mid (X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma)) = 1, \quad (2.8)$$

незалежно від вибору F-функції.

Інші приклади цього ж феномену описані в [10] (під ім'ям «середньораундовий S-box трюк»), і в [11] (під ім'ям «заміна кроку» і «заміна S-box»).

Дана атака на KASUMI є першим не тривіальним прикладом цього феномену, де детальний аналіз показує, що r є меншим ніж 1, але набагато більшим ніж очікувана величина при стандартних незалежних припущеннях. Шифр E (7 раундовий KASUMI) є конструкцією Фейстеля, M складається з одного раунду, і $\beta = \gamma$. Проте, аргументи представлені вище не можуть бути застосовані безпосередньо тому, що є не нульова різниця ключів в M , отже нульова вхідна різниця F-функції не визначає нульової вихідної різниці. Тому аналізується F-функція повністю, і в цьому випадку $r = 2^{-6}$ (на відміну від 2^{-32} , що є очікуваним значенням для випадкового раунду Фейстеля в 64-бітному шифрі).

2.4. Прямокутна сендвіч атака

Перетворення бумеранг порівнювача (з пов'язаними ключами) в прямокутну атаку на основі адаптивно підібраного відкритого тексту ґрунтується на породжених-парадоксальних аргументах. Поділ на субшифри і припущення такі ж як і в бумеранг порівнюванні (з пов'язаних ключами).

Ключова ідея перетворення – шифрування великої кількості відкритих текстів з вхідною відмінністю α , і моніторинг квартетів (пар, що складаються з пар), що утворюються у відповідності до вимог бумеранг процесу.

Квартети називаються «правильні квартети», якщо задоволені наступні умови:

$$1. E_{0(K_a)}(P_a) \oplus E_{0(K_b)}(P_b) = \beta = E_{0(K_c)}(P_c) \oplus E_{0(K_d)}(P_d).$$

$$2. E_{0(K_a)}(P_a) \oplus E_{0(K_a)}(P_c) = \gamma \text{ (це приводить до } E_{0(K_b)}(P_b) \oplus E_{0(K_d)}(P_d) = \gamma,$$

$$3. C_a \oplus C_c = \delta = C_b \oplus C_d.$$

Ймовірність квартету бути правильним квартетом є нижньою межею ймовірності події:

$$C_a \oplus C_c = \delta = C_b \oplus C_d. \quad (2.9)$$

Звичайне припущення – кожна з попередніх умов є незалежною від інших, і отже ймовірність того, що даний квартет $((P_1, P_2), (P_3, P_4))$ є правильним квартетом – $p^2 \cdot 2^{-n} \cdot q^2$.

Проте, складність даних порівнювача є $O(2^{n/2}(pq)^{-1})$, яка є набагато більшою ніж складність бумеранг порівнювача. Більша складність даних впливає з факту, що подія $E_{0(K_a)}(P_a) \oplus E_{0(K_c)}(P_c) = \gamma$ відбувається з випадковою ймовірністю 2^{-n} (насправді, це породжений-парадоксальний аргумент поза конструкцією). Ідентифікація правильних квартетів є більш складною, ніж у випадку бумеранг атаки, так як замість перевірки умови на парах, потрібно перебрати всі можливі квартети. В цей же ж час, природа адаптивно підбраного відкритого тексту дозволяє використати потужніші техніки відновлення ключа.

Перетворення сендвіч каркасу – в сендвіч каркас прямокутного типу здійснюється таким же ж способом. Алгоритм порівнювача залишається сталим. І ймовірність квартету бути правильним квартетом є $p^2 * 2^{-n} * r' * q^2$, де

$$r' = \Pr((Y_b \oplus Y_d = \gamma) | (X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (X_c \oplus X_d = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma)). \quad (2.10)$$

Впливає з міркувань симетрії, що у випадку, де E – шифр на основі мережі Фейстеля, M складається з одного раунду, і $\beta^R = \gamma^L$, отримуємо $r' = r$. В атаці на KASUMI, можливо використати обчислення r в сендвіч каркасі, щоб знайти ймовірність прямокутного сендвіч порівнювача з пов'язаними ключами у випадку 3-рівневої сендвіч структури.

2.5. Сендвіч порівнювач з пов'язаними ключами для 7-раундового KASUMI

В даному порівнювачі 7 раундів, шифр KASUMI позиціонуються як каскад $E = E_1 \circ M \circ E_0$, де E_0 складається з 1-3 раундів, M – з 4 раунду, E_1 – з 5-7 раундів. Диференціал пов'язаних ключів, який використовується для E_0 , є незначною модифікацією диференціальної характеристики представленої в [16], в якій

$$\alpha = (0_x, 0010\ 0000_x) \rightarrow (0_x, 0010\ 0000_x) = \beta. \quad (2.11)$$

Відповідна різниця ключів $K_{ab} = (0, 0, 8000_x, 0, 0, 0, 0, 0)$, тобто лише третє ключове слово має одиничну різницю бітів $K_3 = 8000_x$. Цей диференціал пов'язаних ключів зображено на рис. 2.3. Диференціал пов'язаних ключів, який використовується для E_1 , є таким же ж диференціалом, але зміщеним на 4 раунди, в якому різниця даних є такою ж, проте ключова різниця $K_{ac} = (0, 0, 0, 0, 0, 0, 8000_x, 0)$.

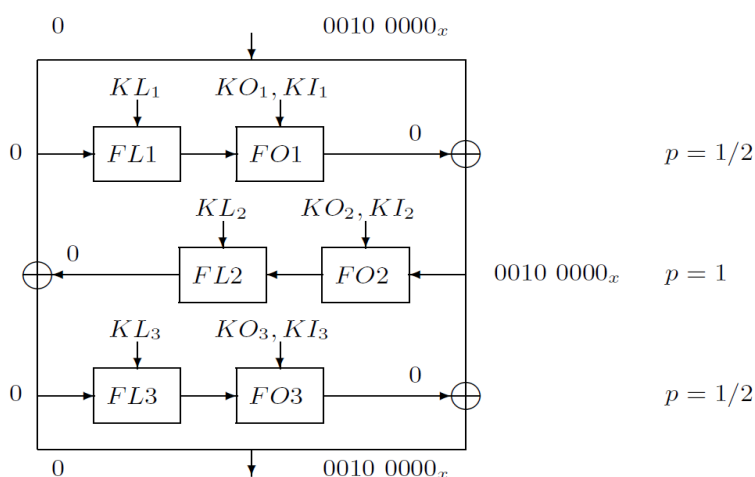

Рисунок 2.3. 3-раундова диференціальна характеристика з пов'язаними кл.

Як показано в [16], ймовірність кожної з цих 3-раундових характеристик складає 0,25. Для того, щоб знайти ймовірність сендвіч порівнювача з пов'язаними ключами, потрібно обчислити ймовірність:

$$\Pr ((X_c \oplus X_d = \beta \mid (X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma)) , \quad (2.12)$$

де (X_a, X_b, X_c, X_d) і (Y_a, Y_b, Y_c, Y_d) є проміжними значеннями перед і після середнього рівня сендвіч структури а під час шифрування/дешифрування квартету (P_a, P_b, P_c, P_d) .

Розглянемо квартет (P_a, P_b, P_c, P_d) , для якого виконується наступна умова:

$$X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma) . \quad (2.13)$$

Оскільки М складається з одного раунду мережі Фейстеля, це означає що:

$$(X_a^R = X_d^R) \wedge (X_b^R = X_c^R) , \quad (2.14)$$

де X_i^R визначає праву частину X_i , що подається на вхід функції FO4.

Більше того, якщо права частина різниці $\beta = \gamma$ рівна нулю, тоді

$$X_a^{RR} = X_b^{RR} = X_c^{RR} = X_d^{RR} , \quad (2.15)$$

де X_i^{RR} визначає праву частину (тобто 16 правих біт) X_i^{RR} .

На рис. 2.4 показане утворення різниць в FO_4 і $FI_{4,3}$. Функція FO_4 – 3 раундова мережа Фейстеля, чії 32-бітні значення після i -го раунду визначаються $(X_a^j, X_b^j, X_c^j, X_d^j)$, і функція FI є 4-раундовою мережею Фейстеля, чії 16-бітні значення після раунду i визначаються (I_a, I_b, I_c, I_d) .

Значення позначені однаковим символом є рівними. Значення позначені B є балансованими (результат операції XOR всіх чотирьох значень рівний нулю). Значення в $FI_{4,3}$, які є або сірими, або чорними мають одне з двох можливих значень.

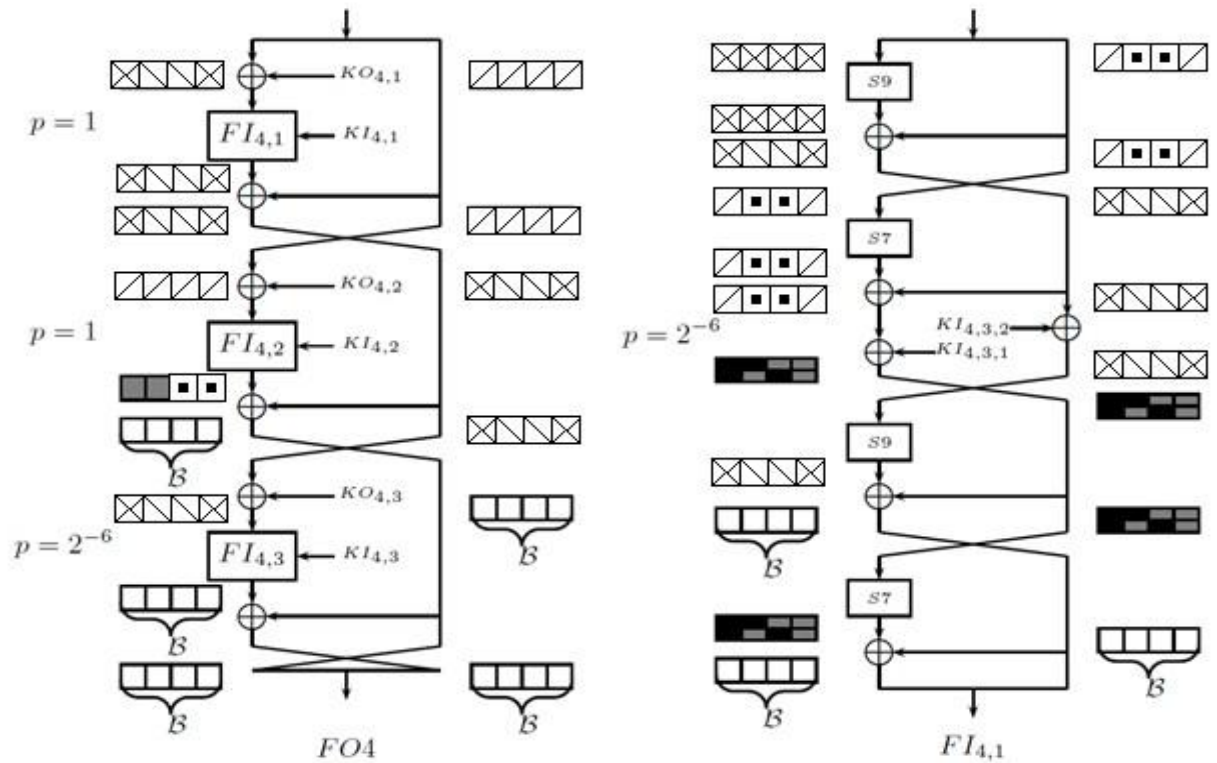

Рисунок 2.4. Різниці в FO_4 і $FI_{4,3}$

Зазначимо, що різниці ключів ΔK_{ab} і ΔK_{ac} впливають в раунді 4 на субключі $KI_{4,3}$ і $KI_{4,2}$ відповідно, і зокрема, немає різниці ключів в першому раунді FO4. В результаті, з рівняння (2.14) випливає:

$$(\overset{1}{X_a} = \overset{1}{X_d}) \wedge (\overset{1}{X_a} = \overset{1}{X_d}) . \quad (2.16)$$

Крім того, немає ніякої різниці ключів в парах, що відповідають (P_a, P_b) і (P_c, P_d) в другому раунді FO4. З рівняння (2.15) випливає:

$$(\overset{2}{I_a} = \overset{2}{I_b}) \wedge (\overset{2}{I_c} = \overset{2}{I_d}) . \quad (2.17)$$

Об'єднуючи рівняння (2.16) і (2.17), отримаємо наступне відношення в правій частині проміжного значення після раунду 3 функції FO4:

$$X_a^{3R} \oplus X_b^{3R} \oplus X_c^{3R} \oplus X_d^{3R} = 0 . \quad (2.18)$$

Оскільки різниця ключів в цих парах (еквівалентна $K_{ab} \oplus K_{ac}$) впливає лише на субключ $K_{I_{4,3,1}}$, з рівності (2.16) випливає:

$$I_a^{3R} \oplus I_b^{3R} \oplus I_c^{3R} \oplus I_d^{3R} = 0 . \quad (2.19)$$

В лівій частині результату, XOR чотирьох значень не є обов'язково рівним 0, згідно різниці субключів, яка впливає на вхідні другого $S7$ в $FL_{4,3}$. Проте, якщо ці 7 вхідних біт, позначити як (J_a, J_b, J_c, J_d) , виконується одна з умов:

$$((J_a = J_b) \wedge (J_c = J_d)) \text{ або } ((J_a = J_c) \wedge (J_b = J_d)) . \quad (2.20)$$

Тоді з рівності (2.19) випливає:

$$I_a^{3L} \oplus I_b^{3L} \oplus I_c^{3L} \oplus I_d^{3L} = 0 . \quad (2.21)$$

Оскільки отримали вираз $J_a \oplus J_d = J_b \oplus J_c$ (обидва еквівалентні різниці субключів в $K_{I_{4,3,1}}$), кожна з умов виразу (2.20) буде виконуватись з ймовірністю 2^{-7} . Проте, об'єднуючи рівності (2.18), (2.19) і (2.21), отримаємо що наступна умова буде виконуватись з ймовірністю 2^{-6} :

$$X_a^3 \oplus X_b^3 \oplus X_c^3 \oplus X_d^3 = 0 . \quad (2.22)$$

Оскільки функція FL є лінійною для даного ключа і немає різниці ключів в FL_4 , можна зробити висновок, що коли рівність (2.22) справджується, вихідні значення F функції в 4 раунді (позначені як (O_a, O_b, O_c, O_d)) задовольняють з ймовірністю 2^{-6} умов

$$O_a^4 \oplus O_b^4 \oplus O_c^4 \oplus O_d^4 = 0 . \quad (2.23)$$

З виразу (2.23) випливає:

$$Y_a^L \oplus Y_b^L \oplus Y_c^L \oplus Y_d^L = 0 . \quad (2.24)$$

З цього слідує, що

$$X_a^L \oplus X_b^L \oplus X_c^L \oplus X_d^L = 0, \quad (2.25)$$

що виконується з ймовірністю 2^{-6} . Об'єднавши це з рівністю (2.24) отримаємо:

$$\Pr ((X_c \oplus X_d = \beta) | (X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma)) = 2^{-6}. \quad (2.26)$$

Отже, загальна ймовірність сендвіч порівнювача з пов'язаними ключами складає $(1/4)^2 * (1/4)^2 * 2^{-6} = 2^{-14}$, яка є набагато більшою за ймовірність $(1/4)^2 * (1/4)^2 * 2^{-32} = 2^{-40}$, при стандартному аналізі сендвіч структури.

2.6. Зміна планування ключів

В цьому розділі представлено приклад, в якому зроблено малу зміну в плануванні ключів KASUMI, яка не має ніякого ефекту на диференціальні ймовірнісні характеристики кожного з трьох субшифрів. Проте, для прикладу, ймовірність порівнювача рівна нулю.

Єдина зміна зроблена в KASUMI – в першому субключі, ролі ключових слів K_5 і K_8 є взаємозамінними. Решта планування ключів є модифікованою

згідно правила оригінального KASUMI, тобто ключові слова замінені циклічно в кожному раунді ($KI_{2,1} = K_1'$, $KI_{3,3} = K_7'$).

Оскільки заміна впливає лише на субключі, що використовуються в $KI_{i,1}$ і $KI_{i,3}$ в кожному раунді, диференціали, що використовуються в порівнювачі KASUMI, залишаються такими ж для нового варіанту (з такими ж вхідною/вихідною різницями, такою ж різницею ключів і такими ж ймовірностями). Проте, покажемо, що в цьому випадку:

$$r = \Pr((X_c \oplus X_d = \beta)(X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma)) = 0, \quad (2.27)$$

і ймовірність порівнювача рівна нулю. У всіх обчисленнях нижче, позначення є такими ж як і в оригінальному порівнювачі вище. Неможливий перехід зображений на рис. 2.5. Значення позначені однаковим символом рівні. Значення позначені -В є незбалансованими (результат операції XOR всіх чотирьох значень не є нульовим).

Якщо диференціали є рівними як і в початковому порівнювачі, отримаємо:

$$\begin{matrix} R & R & R & R \\ (X_a = X_d) \wedge (X_b = X_c), \end{matrix} \quad (2.28)$$

$$\begin{matrix} c \\ X_a^{RR} = X_b^{RR} = X_c^{RR} = X_d^{RR}. \end{matrix} \quad (2.29)$$

Також, якщо другий раунд FO4 є незмінним, отримаємо:

$$\begin{matrix} 2 & 2 & 2 & 2 \\ (I_a = I_b) \wedge (I_c = I_d). \end{matrix} \quad (2.30)$$

Проте:

$$X_a^{3R} \oplus X_b^{3R} \oplus X_c^{3R} \oplus X_d^{3R} = I_a^1 \oplus I_b^1 \oplus I_c^1 \oplus I_d^1. \quad (2.31)$$

В першому раунді FO4 отримали різницю між модифікованим варіантом і вихідним KASUMI, оскільки в модифікованому варіанті є різниця субключів по відношенню до пар (P_a, P_b) і (P_c, P_d) в MSB (старший біт) субключа $KI_{4,1,1}$. Проаналізуємо функцію $FI_{4,1}$.

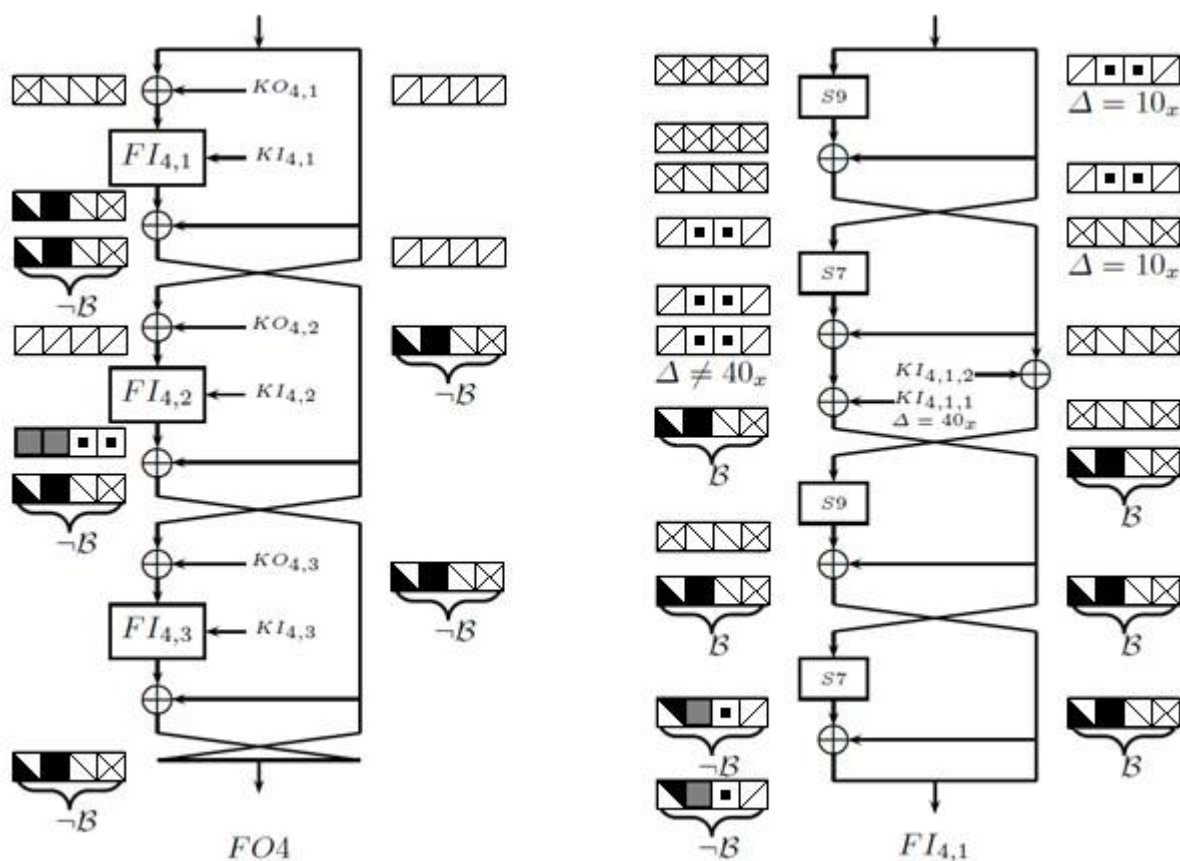

Рисунок 2.5. Різниці в FO4 і FI4,1 в модифікованому KASUMI

Згідно структури диференціалу, його входні значення мають форму:

$$(X_a^R \oplus KO_{4,1}, X_b^R \oplus KO_{4,1}, X_c^R \oplus KO_{4,1}, X_d^R \oplus KO_{4,1}) = \quad (2.32)$$

$$(t, t \oplus 0010_x, t \oplus 0010_x, t) .$$

$1000000_2 \oplus 0010000_2$, u'). Проте диференціал $(0010000_2 \oplus 1010000_2)$ є неможливим для $S7$, отже ця подія не може відбутися.

Можна стверджувати, що чотири 7-бітних значення після операції XOR з субключем $KI_{4,1,1}$ є різними. Дійсно, форма цих значень є $(u \oplus k, v \oplus k \oplus MSB, v \oplus k, u \oplus k \oplus MSB)$, ці значення всі різні, оскільки $u \neq v$ і $u \neq v \oplus MSB$.

Розглянемо S-box $S7$ в 4 раунді $FI_{4,1}$, його вхідні значення є різними, і можуть бути розділеними на дві пари $(u \oplus k, v \oplus k \oplus MSB)$ і $(v \oplus k, u \oplus k \oplus MSB)$ з однаковою різницею. Оскільки $S7$ є майже досконалою нелінійною заміною, це значить, що дві відповідні пари вихідних даних мають відмінну різницю, отже, операція XOR цих чотирьох вихідних значень є обов'язково не нульовою. Оскільки результат операції XOR вихідних значень в правій половині є нульовим, отримуємо:

$$I_a^1 \oplus I_b^1 \oplus I_c^1 \oplus I_d^1 \neq 0. \quad (2.33)$$

Отже

$$X_a^{3R} \oplus X_b^{3R} \oplus X_c^{3R} \oplus X_d^{3R} \neq 0. \quad (2.34)$$

Отже, результат операції XOR чотирьох вихідних значень $FO4$ є не нульовим з ймовірністю 1, і тому FL є лінійною, це призводить до того, що результат операції XOR чотирьох вихідних значень FL є не нульовим з ймовірністю 1. Це підтверджує наступне:

$$\Pr((X_c \oplus X_d = \beta) \mid (X_a \oplus X_b = \beta) \wedge (Y_a \oplus Y_c = \gamma) \wedge (Y_b \oplus Y_d = \gamma)) = 0, \quad (2.35)$$

і тому порівнювач буде невдалим в цьому варіанті KASUMI, як зазначалося.

2.7. Сендвіч атака з пов'язаними ключами на повний KASUMI

Атака на повний KASUMI зображена на рис. 2.6 і застосовує порівнювач представлений в підрозділі 2.5 для 1-7 раунду, і отримує частину ключа в раунді 8.

нехай K_a , $K_b = K_a \oplus \Delta K_{ab}$, $K_c = K_a \oplus \Delta K_{ac}$, $K_d = K_c \oplus \Delta K_{ab}$ – невідомі пов'язані ключі, які необхідно отримати.

Алгоритм атаки полягає в наступному:

1. Фаза збору даних:

а) Обрати структуру з 2^{24} шифротекстів у формі $C_a = (X_a, A)$, де A є фіксоване і X_a передбачає 2^{24} довільних різних значень. Здійснити дешифрування всіх шифротекстів з ключем K_a і зберегти відкриті тексти у відповідності $C_a - P_a$. Для кожного P_a здійснити шифрування $P_b = P_a \oplus (0_x, 00100000_x)$ з ключем K_b і зберегти результуючі шифротексти C_b . Зберегти пари (C_a, C_b) в хеш-таблиці, індексованій 32-бітним значенням C_b^R (права частина C_b).

б) Обрати структуру з 2^{24} шифротекстів у формі $C_c = (Y_c, A \oplus 00100000_x)$, де A – константа, що використана вище, і Y_c передбачає 2^{24} довільних різних значень. Здійснити дешифрування шифротекстів з ключем K_c і зберегти відкриті тексти у відповідності $C_c - P_c$. Для кожного P_c здійснити шифрування $P_d = P_c \oplus (0_x, 00100000_x)$ з ключем K_d і зберегти відповідно до значення $C_d^R \oplus (0_x, 00100000_x)$ для кожної пари (C_a, C_b) , знайденої в цьому записі; застосувати 2 пункт для квартету (C_a, C_b, C_c, C_d) .

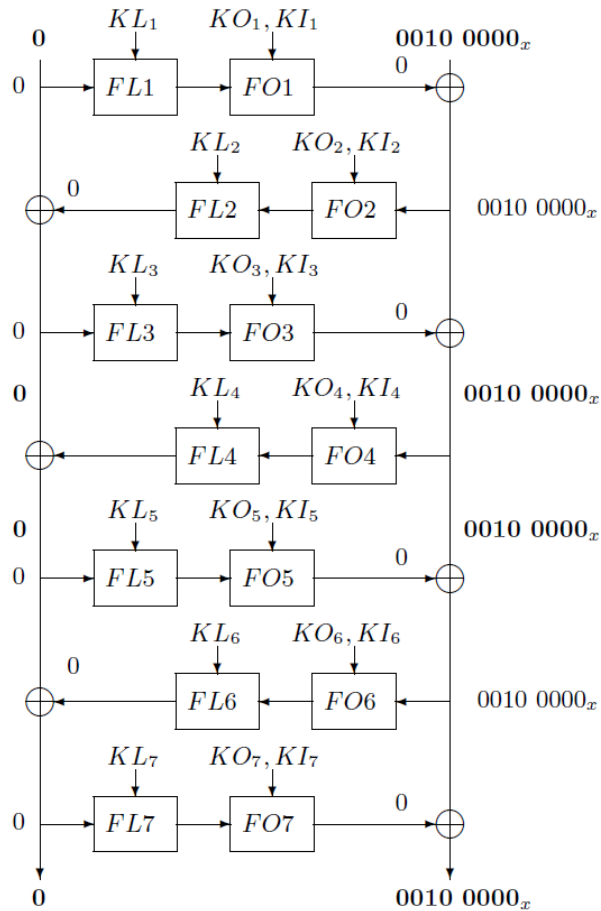

Рисунок 2.6. Семираундовий сендвіч порівнювач з пов'язаними ключами

В першому пункті, що описаний вище, для $(2^{24})^2 = 2^{48}$ можливих квартетів здійснено відбір згідно умови, відомих 32 біт різниці (згідно вихідної різниці δ порівнювача), результат – близько 2^{16} квартетів з необхідною різницею.

В пункті 2 можна миттєво ідентифікувати правильні квартети, використовуючи властивість структури KASUMI. Зазначимо, що пара (C_a, C_c) може бути правильним квартетом тоді і тільки тоді, якщо

$$C_a \oplus \text{FL8}(\text{FO8}(C_a)) = C_c \oplus \text{FL8}(\text{FO8}(C_c)), \quad (2.36)$$

згідно структури Фейстеля, це єдиний випадок, коли різниця після раунду 7 є вихідною різницею сендвіч порівнювача (тобто $\delta = (0_x, 00100000_x)$). Проте

значення C_a^R і C_c^R є сталими для всіх шифротекстів, що розглядаються, отже рівність (2.36) дає наступне:

$$C_a^L \oplus C_c^L = FL8(FO8(A)) \oplus FL8(FO8(A \oplus (0_x, 00100000_x))) = \text{const}. \quad (2.37)$$

Тому значення $C_a^L \oplus C_c^L$ є однаковим для всіх правильних квартетів.

Це дозволяє виконати наступну вибірку.

2. Ідентифікація правильних квартетів:

а) Записати приблизно 2^{16} запам'ятовуваних квартетів (C_a, C_b, C_c, C_d) в хеш-таблицю індексовану 32-бітним значенням $C_a^L \oplus C_c^L$, і застосувати пункт 3 тільки для контейнерів, що містять хоча б три квартети.

Оскільки ймовірність потрійного збігу в списку з 2^{16} випадкових 32-бітних значень є меншою ніж 2^{-18} , тоді з дуже великою ймовірністю після фільтрування залишаться лише правильні квартети.

В наступному кроці розглядаються всі квартети, що залишилися, як правильні квартети. Завдяки цьому припущенню, знаємо не тільки поточні вхідні дані в 8 раунд, але також різниці у вихідних даних раунду 8.

3. Аналіз правильних квартетів:

а) Для кожного квартету (C_a, C_b, C_c, C_d) , припустити 32-бітне значення $KO_{8,1}$ і $KI_{8,1}$. Для двох пар (C_a, C_c) і (C_b, C_d) використати значення припущеного ключа щоб обчислити вхідні і вихідні різниці операції OR в останньому раунді обох пар. Для кожного біта цієї 16-бітної операції OR FL8, можливі значення відповідних бітів $KL_{8,2}$ показані на рисунку 1.14.

З ймовірністю $(8/16)^{16} = 2^{-16}$ значення $KL_{8,2}$ пропонується кожним квартетом і припущеним значенням $KO_{8,1}$ і $KI_{8,1}$. Оскільки всі правильні квартети пропонують однаковий ключ, всі неправильні ключі відкидаються з величезною ймовірністю, і отримується коректне значення $KO_{8,1}$, $KI_{8,1}$, $KL_{8,2}$.

б) Припустити 32-бітне значення $KO_{8,3}$ і $KI_{8,3}$, і обчислити вхідні і вихідні різниці операції AND в обох парах кожного квартету. Для кожного біта з 16-бітної операції AND FL8, можливі значення відповідних бітів $KL_{8,1}$

показані на рис. 2.7. З ймовірністю $(8/16)^{16} = 2^{-16}$ значення $KL_{8,1}$ пропонується кожним квартетом і припущеним значенням $KO_{8,3} KI_{8,3}$. Отримується коректне значення $KO_{8,3}, KI_{8,3}, KL_{8,1}$.

OR — $KL_{8,2}$					AND — $KL_{8,1}$				
(X'_{ac}, Y'_{ac})	(X'_{bd}, Y'_{bd})				(X'_{ac}, Y'_{ac})	(X'_{bd}, Y'_{bd})			
	(0,0)	(0,1)	(1,0)	(1,1)		(0,0)	(0,1)	(1,0)	(1,1)
(0,0)	{0,1}	—	1	0	(0,0)	{0,1}	—	0	1
(0,1)	—	—	—	—	(0,1)	—	—	—	—
(1,0)	1	—	1	—	(1,0)	0	—	0	—
(1,1)	0	—	—	0	(1,1)	1	—	—	1

Рисунок 2.7. Можливі значення $KL_{8,2}$ і $KL_{8,1}$

4. Знаходження правильного ключа: для кожного значення 96 біт ($KO_{8,1}, KI_{8,1}, KO_{8,3}, KI_{8,3}, KL_{8,1}, KL_{8,2}$) запропонованого в пункті 3, припустити 32 біти ключа, що залишилися, і виконати пробне шифрування.

Складність даних атаки складає 2^{25} обраних шифротекстів і 2^{25} адаптивно обраних відкритих текстів шифрованих/дешифрованих під одним з чотирьох ключів. Часова складність — це переважно пробні шифрування виконані в підрозділі 2.5, щоб знайти останні 32 біти ключа, і вона складає близько 2^{32} шифрувань.

Складність пам'яті атаки є також невеликою. Потрібно лише зберегти 2^{26} пар відкритих текстів/шифротекстів, де кожна пара займає 16 байт. Отже, повний об'єм пам'яті, що використовується в атаці — 2^{30} байт, тобто приблизно — 1 Гбайт.

2.8. Прямокутна сендвіч атака з пов'язаними ключами на повний KASUMI

Сендвіч порівнювач з пов'язаними ключами 7-раундового KASUMI представлений в розділі 4 і може бути трансформований в стандартний спосіб в прямокутний сендвіч порівнювач з пов'язаними ключами, в якому ймовірність, що квартет буде правильним квартетом є $(1/4)^2 * (1/4)^2 * 2^{-64} * 2^{-6} = 2^{-78}$. Варто зазначити, що завдяки типу обраних відкритих текстів можна запевнити, що перший раунд диференціальної характеристики для E_0 проходить з ймовірністю швидше 1, а не 1/2, отже кінцева ймовірність – 2^{-76} . Цей порівнювач можна використати для прямокутної сендвіч атаки з пов'язаними ключами на повний KASUMI. Ця атака є дуже подібною до атаки детально представленої в [17], отже опускаємо пояснення, і просто вкажемо зміни.

Замість початкових 2^{51} відкритих текстів в кожній структурі, достатньо 2^{39} відкритих текстів. Ці відкриті тексти містять 2^{78} можливих квартетів, і після пункту фільтрування залишиться лише 2^{14} квартетів. Тоді в пункті 2(а) атаки отримуємо 2^{30} пропозицій для 48 біт (замість 2^{54} як в [17]), і всі хибні пропозиції можна відкинути (оскільки правильні пари пропонують однакове значення). В результаті, часова складність наступних кроків стає незначною, і загальна часова складність складається переважно з часу потрібного для шифрування 2^{41} обраних відкритих текстів. Це гірше, ніж часова складність 2^{32} сендвіч атаки, але досі є практичною, і має вагому перевагу – потребує лише обраних відкритих текстів, замість обраних шифротекстів/адаптивно підібраних відкритих текстів в сендвіч атаці.

Так як і в звичайній сендвіч атаці, пам'ять в прямокутній сендвіч атаці використовується переважно для зберігання відкритих текстів і шифротекстів. Після першого шифрування даних з ключами K_a і K_b , результат зберігається в сортованій таблиці, і потім шифруючи дані з ключами K_c і K_d методом пара за парою, потрібно зберегти лише 2^{40}

відкритих текст/шифротекст пар. Отже, Загальна складність пам'яті близько 16 Тбайт (2^{44} байт). Але доступ до пам'яті є послідовним, і може бути повільним, тому потрібно лише декілька жорстких дисків, щоб помістити ці дані.

2.9. Висновки до розділу

Досліджено особливості сендвіч атаки зі пов'язаними ключами та спроектовано алгоритм криптоаналізу. Дана атака розглядає шифр як каскад з трьох субшифрів. Розглянутий метод криптоаналізу алгоритму шифрування KASUMI має складність даних 2^{24} відкритих текстів та 2^{24} шифротекстів. Часова складність рівна 2^{32} , оскільки найбільш ємнісним за часом є перебір останніх 32 біт ключа. Розроблено алгоритм криптоаналізу, що складається з чотирьох етапів: планування пов'язаних ключів та збору даних, ідентифікація правильних квартетів, аналіз правильних квартетів, знаходження правильного ключа.

РОЗДІЛ 3

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ

3.1. Реалізація алгоритму KASUMI

Вихідний алгоритм KASUMI реалізовано на мові C++, взявши за основу [18]. Використання реалізації KASUMI, що подається в технічній специфікації [5], не було використано, оскільки в ній відсутня реалізація функції шифрування. Алгоритм KASUMI поданий в додатку А.

Ініціалізація екземпляру класу `Kasumi` здійснюється з двома значеннями – `keyLeft`, `keyRight`, які є лівою та правою частинами відповідно 128-бітного ключа шифрування.

В даній реалізації шифрування здійснює метод `encrypt()`, а дешифрування `decrypt()`. Дані методи приймають 2 значення – вхідний 64-бітний блок даних та кількість раундів, повертають – вихідний 64-бітний блок.

В конструкторі класу `Kasumi` здійснюється поділ двох 64-бітних частин ключа на вісім 16-бітних частин. Метод `keySchedule()` відповідає за планування ключів, тобто здійснює їх ініціалізацію. Метод `InitializeInstanceFields()` здійснює ініціалізацію сталої `C`.

Методи `FO()`, `FI()`, `FL()` здійснюють операції над вхідними даними відповідно до функцій `FO`, `FI`, `FL` алгоритму KASUMI.

Метод `ZE()` здійснює умовне розширення вхідного значення, оскільки згідно алгоритму KASUMI, в функції `FI` відбувається розширення 7-бітного значення до 9-бітного, шляхом додавання двох старших бітів, з нульовими значеннями. Дана операція реалізована шляхом операції логічного «І» вхідного значення з сталою `0x1FF`. В методі `TR()` відбувається зворотна операція – перетворення 9-бітного значення в 7-бітне. Це реалізовано шляхом операції логічного «І» з сталою `0x7F`.

3.2. Реалізація алгоритму криптоаналізу

Реалізація алгоритму криптоаналізу представлена у додатку Б. Реалізований клас DataCollect, який містить всі методи, які відповідають кожному етапу криптоаналізу.

Згідно першого етапу алгоритму криптоаналізу, проводиться пошук правильних квартетів. Але спершу відбувається ініціалізація екземпляру класу DataCollect, передаючи два параметри keyLeft та keyRight, дві частини ключа, відносно яких будується залежність пов'язаних ключів: $K_a, K_b = K_a \oplus \Delta K_{ab}, K_c = K_a \oplus \Delta K_{ac}, K_d = K_c \oplus \Delta K_{ab}$, де $\Delta K_{ab} = (0, 0, 8000_x, 0, 0, 0, 0, 0)$ і $\Delta K_{ac} = (0, 0, 0, 0, 0, 0, 8000_x, 0)$. Дані операції реалізовані наступним чином:

```
akeyLeft = keyLeft;
akeyRight = keyRight;
bkeyLeft = akeyLeft ^ 0x0000000080000000L;
bkeyRight = akeyRight;
ckeyLeft = akeyLeft;
ckeyRight = akeyRight ^ 0x0000000080000000L;
dkeyLeft = ckeyLeft ^ 0x0000000080000000L;
dkeyRight = ckeyRight;
```

Вище описана частина коду визначена в конструкторі класу DataCollect. Кожен з пов'язаних ключів складається з двох частин.

Оголошуються чотири екземпляри класу KASUMI з чотирма пов'язаними ключами, для подальшого здійснення шифрування та дешифрування:

```
Kasumi *ka = new Kasumi(dc->akeyLeft, dc->akeyRight);
Kasumi *kb = new Kasumi(dc->bkeyLeft, dc->bkeyRight);
Kasumi *kc = new Kasumi(dc->ckeyLeft, dc->ckeyRight);
Kasumi *kd = new Kasumi(dc->dkeyLeft, dc->dkeyRight);
```

Для знаходження правильних квартетів, необхідно визначити попередні значення valCa, valCb, valCc та valCd. Згідно алгоритму необхідно $2^{24} = 16777216$ попередніх значень квартетів.

64-бітне значення valCa складається з лівої 32-бітної частини, яка генерується псевдовипадковим генератором, та з правої 32-бітної частини, яка є сталою і в прийнята за 0xffffffff.

64-бітне значення valCc також складається з двох 32-бітних частин: лівої та правої. Ліва частина генерується генератором псевдовипадкових чисел. Права частина рівна результату операції додавання за модулем 2 сталої, що використовується в ініціалізації valCa та значення 0x00100000.

Вище описані операції реалізовані наступним чином:

```
void InitInValue()
{
    long i;
    srand(time(NULL));
    for(i=0; i<16777216; i++)
    {
        valCa[i] = LongGen() | aConst;
        valCc[i] = LongGen() | (aConst ^ 0x00000000000100000L);
    }
}
```

Генератор псевдовипадкових чисел:

```
long long LongGen()
{
    int q;
    long long bac = 0x0;
    for (q=0; q<2; q++)
    {
        bac = (bac | static_cast<long long>(rand() % 0xFFFF));
        if (q != 1)
            bac = bac << 16;
    }
}
```

```

        bac = bac << 32;
        return bac;
    }

```

Пошук попередніх значень valCc та valCd відбувається у наступний спосіб:

```

for(i=0; i<16777216; i++)
{
    dc->valCb[i] = kb->encrypt((ka->decrypt(dc->valCa[i], 7) ^
0x00000000000100000L), 7);
    dc->valCd[i] = kd->encrypt((kc->decrypt(dc->valCc[i], 7) ^
0x00000000000100000L), 7);
}

```

Тобто спершу відбувається дешифрування значень valCa та valCc, і відповідні результуючі значення додають за модулем 2 до значення 0x00000000000100000, після чого результати шифрують.

Значення valCa та valCb об'єднуються в пару:

```

for(i=0; i<16777216; i++)
{
    dc->PairCaCb(dc->valCa[i], dc->valCb[i]);
}

```

Метод PairCaCb здійснює запис пари valCa-valCb як значення за ключем, що собою представляє праву 32-бітну частину значення valCb, в асоціативну структуру даних multimap:

```

void PairCaCb(long long valOne, long long valTwo)
{
    pairCaCb = make_pair(valOne, valTwo);
    tmpPair = make_pair(static_cast<int>(valTwo), pairCaCb);
    mmpOne.insert(tmpPair);
}

```

Multimap – тип асоціативного контейнера, який зберігає елементи у формі пари ключа та значення. Основна відмінність від контейнера map – можливість зберігати різні елементи з однаковим ключем. Клас multimap визначений в заготовочному файлі map. Multimap являється одним з компонентів Стандартної бібліотеки шаблонів (STL). STL – набір узгоджених узагальнених алгоритмів, контейнерів, засобів доступу до їх вмісту та інших допоміжних функцій.

Метод EqualsCheck() здійснює пошук в multimap mmpOne пар за ключем, що результатом операції додавання за модулем 2 значень valCd та 0x0000000000100000. При знаходженні збігу значення з mmpOne, тобто пара valCa-valCb, разом з відповідною парою valCc-valCd зберігаються в двовимірному масиві aMas, в якому квартети розміщуються за ключем, що є результатом операції додавання за модулем 2 лівих 32-бітних частин valCa та valCc. Вище описані операції реалізовані наступним способом:

```
void EqualsCheck()
{
    long i;
    multimap <int, longpair> :: iterator iter;
    pair <multimap <int,longpair>::iterator, multimap <int,longpair> ::
iterator> ret;
    for(i=0; i<16777216; i++)
    {
        ret = mmpOne.equal_range(static_cast<int>(valCd[i] ^
0x0000000000010000L));
        for (iter=ret.first; iter!=ret.second; ++iter)
        {
            pairCaCb = iter->second;
            sMas[c] = static_cast<int>(pairCaCb.first>>32) ^
static_cast<int>(valCc[i]>>32);
            aMas[c][0] = sMas[c];
            aMas[c][1] = pairCaCb.first;
            aMas[c][2] = pairCaCb.second;
            aMas[c][3] = valCa[i];
            aMas[c][4] = valCb[i];
            c=c++;
        }
    }
}
```

```

    }
}
printf("quartets = %d\n", c);
}

```

Змінна *c* вказує на кількість попередніх значень квартетів, що записані в *aMas*.

Згідно алгоритму криптоаналізу правильними квартетами є квартети що мають хоча б потрібний збіг ключів. Метод *Stest()* здійснює моніторинг правильних квартетів:

```

void Stest()
{
    vector<long> tVector;
    vector<long> fRes;
    tVector.assign(sMas, sMas+c);
    stable_sort(tVector.begin(), tVector.end());
    for (vector<long>::iterator it=tVector.begin(); it!=(tVector.end()-
3); ++it)
    {
        if (*it==*(it++) && *it==*(it+2))
        {
            fRes.push_back(*it);
        }
    }
    vector<long>::iterator itsec;
    itsec = unique(fRes.begin(), fRes.end());
    fRes.resize(distance(fRes.begin(), itsec));
    for (vector<long>::iterator itth=fRes.begin(); itth!=fRes.end(); ++itth)
    {
        index = *itth;
        printf("index = %8lx\n", index);
    }
    for (s=0; s<c; s++)
    {
        if (aMas[s][0] == index)
        {
            printf("Ca = %16llx\n", aMas[s][1]);
            printf("Cb = %16llx\n", aMas[s][2]);
        }
    }
}

```



```

        printf("Cc = %16llx\n", aMas[s][3]);
        printf("Cd = %16llx\n", aMas[s][4]);
    }
}
}

```

Для знаходження ключів $KL_{8,1}$ та $KL_{8,2}$ необхідно припустити значення $KO_{8,1}$, $KI_{8,1}$, $KO_{8,3}$ та $KO_{8,3}$. Для пар (C_a, C_c) та (C_b, C_d) потрібно обчислити вхідні та вихідні різниці для операцій І та АБО. Значення $KL_{8,1}$ та $KL_{8,2}$ визначаються з даних рисунку 1.14.

Останні 32 біт ключа, а саме $KI_{8,2}$ та $KO_{8,2}$ шукаються шляхом повного перебору, тобто 2^{32} ітерацій. Значення цих ключів в кожній наступній ітерації інкрементуються на одиницю.

3.3. Оптимізація з використанням технології MPI

Оптимізація програми криптоаналізу алгоритму KASUMI здійснюється з використанням технології MPI, зокрема реалізацій OpenMPI та Intel MPI.

Технологія MPI – програмний інтерфейс для передачі інформації, який дозволяє обмінюватися повідомленнями між процесами, що виконують одне завдання[19]. В першу чергу MPI орієнтований на системи з розподіленою пам'яттю.

Метод `MPI_Init()` ініціалізує MPI середовище виконання програми:

```
MPI_Init(&argc, &argv);
```

Методи `MPI_Comm_size()` та `MPI_Comm_rank()` присвоюють змінним значення кількості ініціалізованих процесів та рангів процесів:

```

MPI_Comm_size(MPI_COMM_WORLD, &numtasks);
MPI_Comm_rank(MPI_COMM_WORLD, &rank);

```

Одним із аргументів вищеписаних методів є комунікатор `MPI_COMM_WORLD`, який є комунікатором по замовчуванню, і встановлюється методом `MPI_Init()`. Даний комунікатор містить всі процеси, що показано на рис. 4.1.

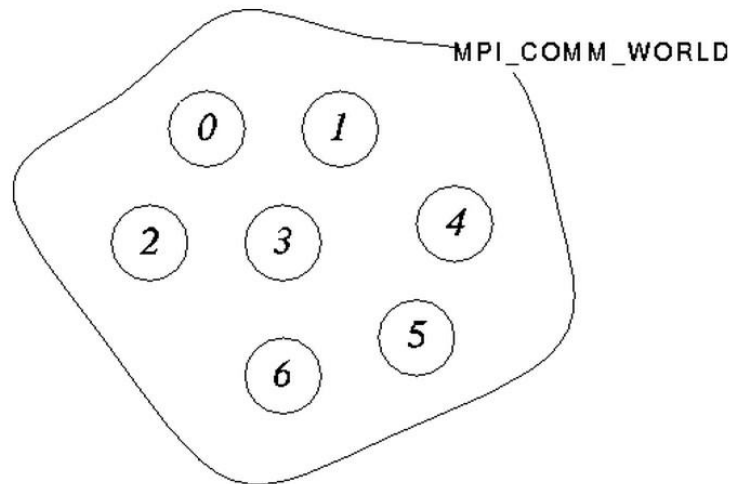

Рисунок 3.1. Комунікатор `MPI_COMM_WORLD`

Ініціалізація екземплярів класів `Kasumi` та `DataCollect` здійснюється кожним процесом.

Розподілення даних для обробки виконується методом `MPI_Scatter()`, аргументами якого є: адреса даних для відправки, кількість елементів для відправки кожному процесу, тип елементів, адреса даних для отримання, кількість отриманих елементів, тип елементів, ранг процесу відправки, комунікатор. В даній програмі здійснюється надсилання значень `valCa` та `valCc`:

```
MPI_Scatter(dc->valCa,    div,    MPI_LONG_LONG,    bufCa,    div,    MPI_LONG_LONG,    0,  
MPI_COMM_WORLD);  
MPI_Scatter(dc->valCc,    div,    MPI_LONG_LONG,    bufCc,    div,    MPI_LONG_LONG,    0,  
MPI_COMM_WORLD);
```

Збирання даних здійснюється методом `MPI_Gather()`, аргументи якого – такі ж як і у вищеписаного методу `MPI_Scatter()`

```
MPI_Gather(bufCb, div, MPI_LONG_LONG, dc->valCb, div, MPI_LONG_LONG, 0,  
MPI_COMM_WORLD);  
MPI_Gather(bufCd, div, MPI_LONG_LONG, dc->valCd, div, MPI_LONG_LONG, 0,  
MPI_COMM_WORLD);
```

Для синхронізації роботи процесів використовується метод `MPI_Barrier()`, аргументом якого є комунікатор `MPI_COMM_WORLD`:

```
MPI_Barrier(MPI_COMM_WORLD);
```

Для завершення виконання в середовищі MPI використовується метод `MPI_Finalize()`.

3.4. Тестування програми

Для тестування виконання програми криптоаналізу алгоритму KASUMI використано два вузли А і Б. Вузол А має наступні характеристики: Intel Core i3-2120 CPU 3,3 ГГц, 8 ГБ ОЗП. Характеристики вузла Б: Intel Core i3-3120 CPU 2,5 ГГц, 4 ГБ ОЗП. З'єднання між вузлами – Fast Ethernet (100 Мбіт/с).

Тестування послідовного виконання програми криптоаналізу алгоритму шифрування KASUMI здійснювалось на вузлі А. Середній час виконання програми склав 341 с.

Тестування паралельного виконання програми криптоаналізу алгоритму шифрування KASUMI проводилось двома способами: з використанням вузла А в першому випадку, та вузлів А і Б – в другому випадку.

Результати, які отримали при тестуванні в першому випадку, представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Результати тестування програми на 1 вузлі

Кількість процесів	Час виконання, с				
	Запуск 1	Запуск 2	Запуск 3	Запуск 4	Середнє значення
2	205	212	202	202	205
3	225	234	233	220	228
4	208	203	204	205	205
5	177	175	177	174	176
6	155	157	154	158	156
7	141	144	144	142	143
8	131	133	131	133	132

Очевидно, що з ростом кількості процесів зменшується середній час виконання програми. Виконання програми з 2 процесами швидше, ніж виконання з 3 процесами, оскільки це обумовлено архітектурою процесора вузла, який фізично має 2 ядра, але підтримує віртуалізацію в 4 потоки. На основі даних з таблиці 3.1 побудована гістограма, яка подана на рис. 3.2.

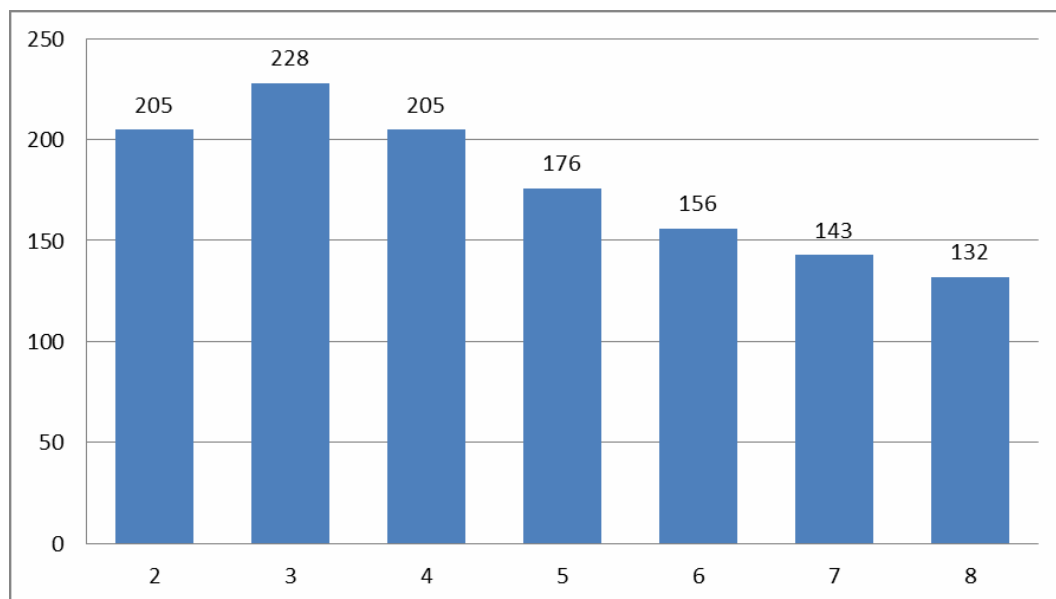

Рисунок 3.2. Залежність часу виконання програми від кількості процесів

Дані тестування другим способом представлені в таблиці 4.2.

Таблиця 3.2

Результати тестування програми на 2 вузлах

Кількість процесів	Час виконання, с				
	Запуск 1	Запуск 2	Запуск 3	Запуск 4	Середнє значення
2	268	261	264	266	265
3	203	195	200	198	199
4	177	172	177	173	175
5	205	185	191	200	195
6	203	200	203	201	202
7	190	191	185	182	187
8	192	177	187	184	185

Дані з таблиці 3.2 не зберігають суворої тенденції зменшення часу виконання від збільшення кількості процесів, на відміну від даних з таблиці 3.1. Відхилення отриманих значень від середнього значення більше ніж у випадку тестування на одному вузлі. Це можна пояснити тим, що при взаємодії вузлів, через мережу передається велика кількість даних, і тому важливого значення набуває латентність мережі та швидкість передачі інформації. На основі даних з таблиці 3.2 побудована гістограма, яка подана на рис. 3.3.

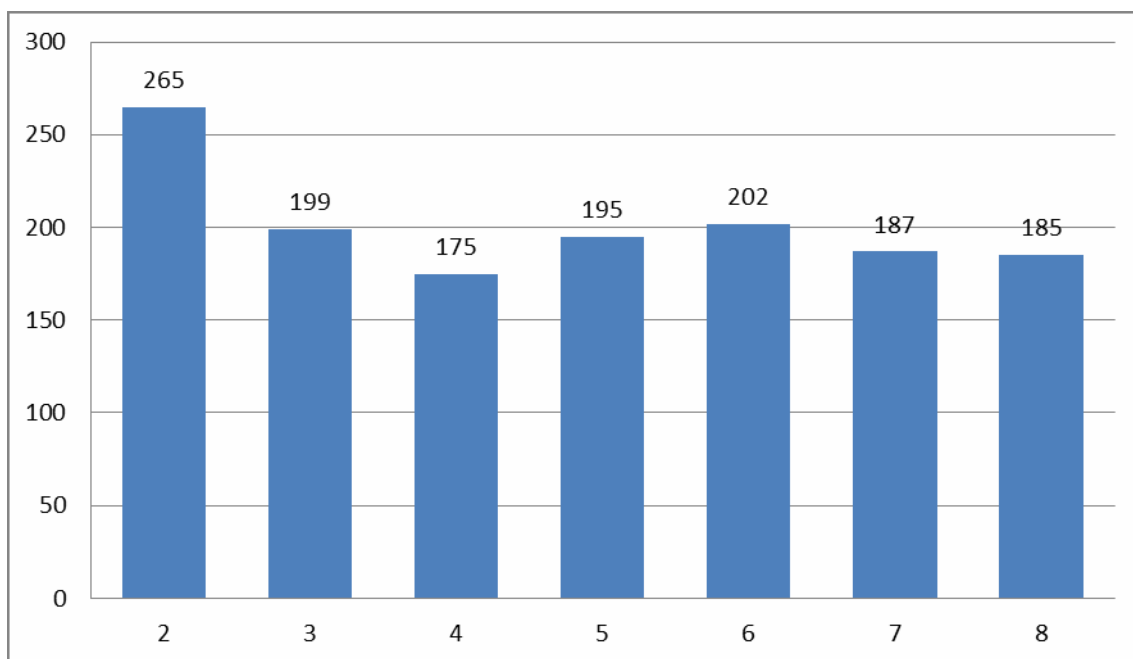

Рисунок 3.3. Залежність часу виконання програми від кількості процесів (2 вузла)

Слід також звернути увагу на те, що важливу роль відіграє синхронізація MPI процесів. Оскільки, можливі випадки «гонки процесів», а також боротьби за ресурси системи. Тому в різних випадках час синхронізації може значно відрізнятись.

3.5. Профілювання

Профілювання – збір та аналіз інформації про виконання програми з метою оптимізації її роботи. Профілювання програми криптоаналізу алгоритму шифрування KASUMI здійснювалась з використанням Intel Cluster Studio – високопродуктивний гібридний набір для розробки паралельних програм.

Компіляція програми здійснювалась оптимізуючим компілятором Intel C++ Compiler, а також з використанням пропрієтарної бібліотеки Intel MPI Library. Виконання програми з чотирма процесами, з врахуванням вищеописаних оптимізуючих засобів, склало 156 с.

На рис. 3.4 представлена діаграма подій виконуваної програми. Дана діаграма дає графічне відображення виконання програми процесами, а також їх взаємодію у вигляді колективних MPI операцій.

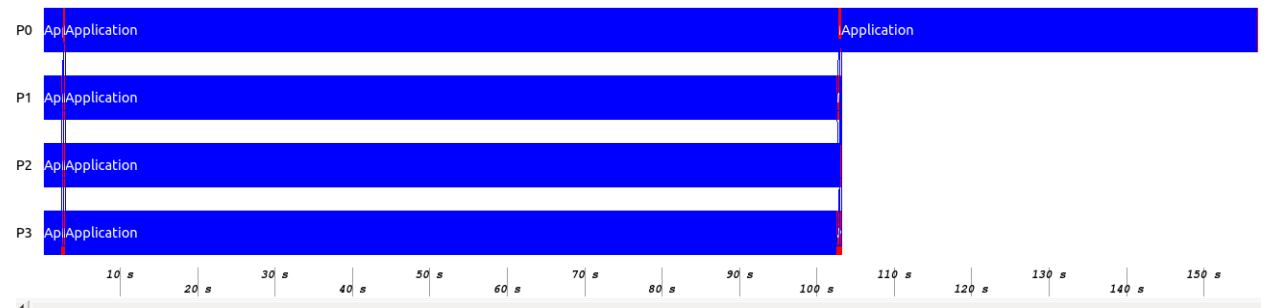

Рисунок 3.4. Діаграма подій

На рис. 3.5 та 3.6 детально представлено взаємодію процесів при розсиланні та зборі даних головним процесом.

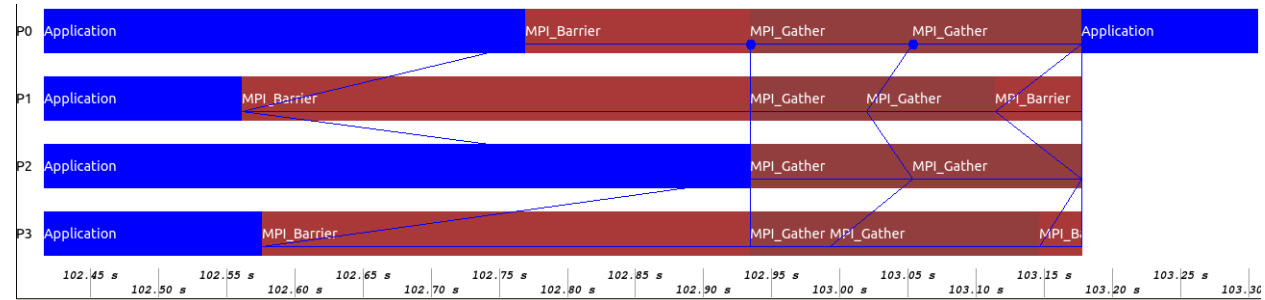

Рисунок 3.5. Взаємодія процесів при розсиланні даних

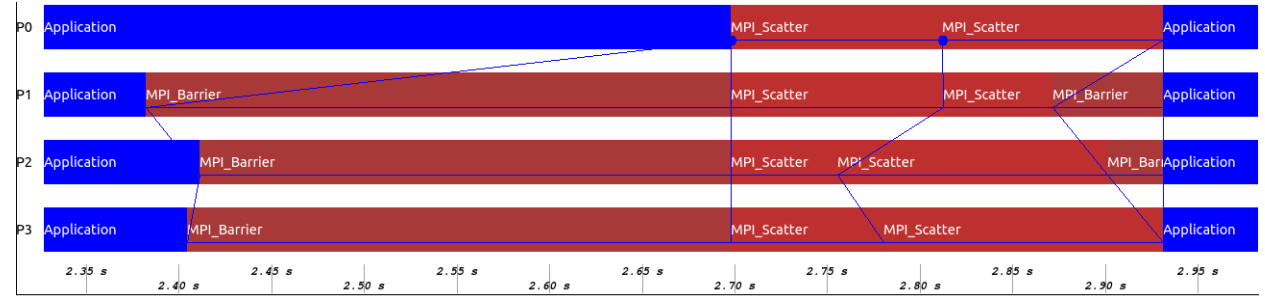

Рисунок 3.6. Взаємодія процесів при зборі даних

На рис. 3.7 представлені дані виконання методів кожним процесом. В ній представлений час виконання процесом методу та кількість викликів процесом методу.

Name	△	TSelf	#Calls	TSelf /Call
Process 0				
Group Application		156.302 s	1	156.302 s
MPI_Comm_size		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Comm_rank		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Finalize		42.465e-3 s	1	42.465e-3 s
MPI_Scatter		233.103e-3 s	2	116.551e-3 s
MPI_Barrier		166.059e-3 s	5	33.2118e-3 s
MPI_Gather		243.038e-3 s	2	121.519e-3 s
Process 1				
Group Application		102.012 s	1	102.012 s
MPI_Comm_size		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Comm_rank		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Finalize		277e-6 s	1	277e-6 s
MPI_Scatter		173.475e-3 s	2	86.7375e-3 s
MPI_Barrier		813.171e-3 s	5	162.634e-3 s
MPI_Gather		179.401e-3 s	2	89.7005e-3 s
Process 2				
Group Application		102.414 s	1	102.414 s
MPI_Comm_size		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Comm_rank		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Finalize		270e-6 s	1	270e-6 s
MPI_Scatter		203.049e-3 s	2	101.524e-3 s
MPI_Barrier		317.235e-3 s	5	63.447e-3 s
MPI_Gather		242.901e-3 s	2	121.45e-3 s
Process 3				
Group Application		102.049 s	1	102.049 s
MPI_Comm_size		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Comm_rank		1e-6 s	1	1e-6 s
MPI_Finalize		269e-6 s	1	269e-6 s
MPI_Scatter		233.236e-3 s	2	116.618e-3 s
MPI_Barrier		683.512e-3 s	5	136.702e-3 s
MPI_Gather		211.962e-3 s	2	105.981e-3 s

Рисунок 3.7. Виконання методів процесами

На рис. 3.8 подані статистичні дані виконання колективних операцій: сума часу виконання, середнє значення та середньоквадратичне відхилення.

	P0	P1	P2	P3	Sum	Mean	StdDev
MPI_Barrier	165.695e-3	812.79e-3	317.23e-3	683.131e-3	1.97885	494.711e-3	262.882e-3
MPI_Gather	243.038e-3	179.401e-3	242.901e-3	211.962e-3	877.302e-3	219.325e-3	26.2977e-3
MPI_Scatter	233.103e-3	173.475e-3	203.049e-3	233.236e-3	842.863e-3	210.716e-3	24.7689e-3
Sum	641.836e-3	1.16567	763.18e-3	1.12833	3.69901		
Mean	213.945e-3	388.555e-3	254.393e-3	376.11e-3		308.251e-3	
StdDev	34.3584e-3	299.989e-3	47.3172e-3	217.271e-3			202.155e-3

Рисунок 3.8. Статистичні дані виконання колективних операцій

Згідно з результатами профілювання, можна зробити висновок про те, що більшість часу виконання колективних операцій витрачається на синхронізування потоків методом MPI_Barrier.

3.6. Висновки до розділу 3

Обґрунтовано технологію програмування на мові C та засоби оптимізації – технологію MPI, що дає змогу здійснити розпаралелення виконання програми на декілька процесів.

Реалізовано програму криптоаналізу алгоритму шифрування KASUMI метод сендвіч атаки з пов'язаними ключами, зокрема реалізовано клас Kasumi, методи якого виконують шифрування та дешифрування даних, та DataCollect, методи якого виконують операції згідно з етапами алгоритму криптоаналізу.

Здійснено тестування: послідовне виконання програми тривало 341 с., паралельне виконання з чотирма процесами – 205с. Проведено профілювання програми, що дало змогу проаналізувати режим комунікацій процесів між собою, а також визначити структуру використання ресурсів системи процесами та методами програми.

ВИСНОВОК

З розвитком інформаційних технологій постає важлива задача— захист інформаційних систем. Для вирішення цього питання використовуються криптографічні засоби, які забезпечують як конфіденційність, так і цілісність даних. Тому важливим є оцінювання рівня захисту даних систем, тобто застосування криптоаналітичних методів для виявлення вразливостей криптографічних засобів.

В результаті виконання дипломної роботи розглянуто особливості функціонування криптографічних засобів захисту мережі UMTS, зокрема алгоритмів забезпечення конфіденційності та цілісності даних f8 та f9, які базуються на алгоритмі шифрування KASUMI, що дало змогу визначити методи для проведення дослідження захищеності даних засобів.

Досліджено особливості сендвіч атаки з пов'язаними ключами та спроектовано алгоритм криптоаналізу. Розглянутий метод криптоаналізу алгоритму шифрування KASUMI має складність даних 2^{24} відкритих текстів та 2^{24} шифротекстів. Часова складність рівна 2^{32} , оскільки найбільш ємнісним за часом є перебір останніх 32 біт ключа.

Обґрунтовано технологію програмування на мові C та засоби розпаралелення – технологію MPI, що дає змогу зменшити час виконання програми шляхом її паралельного виконання.

Реалізовано програму криптоаналізу алгоритму шифрування KASUMI. Здійснено тестування: послідовне виконання програми тривало 341 с., паралельне виконання з чотирма процесами – 205с. Проведено профілювання програми, що дало змогу проаналізувати режими міжпроцесної комунікації, а також визначити стан використання системних ресурсів процесами та методами програми.

Дані дослідження підтверджують високий рівень захисту алгоритмів UEA1 та UIA1, що використовують KASUMI як генератор потокового ключа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 3GPP TS 35.201: «3rd Generation Partnership Project; Technical Specification Group Services and System Aspects; 3G Security; Specification of the 3GPP Confidentiality and Integrity Algorithms; Document 1: f8 and f9 Specification» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.3gpp.org/DynaReport/35201.htm> – Назва з екрану.
2. V. Niemi. UMTS Security / V. Niemi, K. Nyberg.. – Finland, Helsinki: John Wiley & Sons, 2005. – 273 с.
3. 3GPP TS 33.220: «3rd Generation Partnership Project; Technical Specification Group Services and System Aspects; Generic Authentication Architecture (GAA); Generic Bootstrapping Architecture (GBA)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.3gpp.org/DynaReport/33220.htm> – Назва з екрану.
4. 3GPP TS 35.205: «3rd Generation Partnership Project; Technical Specification Group Services and System Aspects; 3G Security; Specification of the MILENAGE Algorithm Set: An example algorithm set for the 3GPP authentication and key generation functions f1, f1*, f2, f3, f4, f5 and f5*; Document 1: General» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.3gpp.org/DynaReport/35205.htm> – Назва з екрану.
5. 3GPP TS 35.202: «3rd Generation Partnership Project; Technical Specification Group Services and System Aspects; 3G Security; Specification of the 3GPP Confidentiality and Integrity Algorithms; Document 2: KASUMI Specification» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.3gpp.org/DynaReport/35202.htm> – Назва з екрану.
6. 3GPP TS 35.216: «3rd Generation Partnership Project; Technical Specification Group Services and System Aspects; Specification of the 3GPP Confidentiality and Integrity Algorithms UEA2 & UIA2; Document 2: SNOW 3G specification» [Електронний ресурс]. – Режим доступу.

7. С. В. Кавун. Інформаційна безпека / С. В. Кавун, В. В. Носов, О. В. Манжай. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 196 с.
8. Orr Dunkelman, Nathan Keller, Adi Shamir (2010-01-10). A Practical-Time Attack on the A5/3 Cryptosystem Used in Third Generation GSM Telephony, Weizmann Institute of Science 10 January 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprint.iacr.org/2010/013.pdf> – Назва з екрану.
9. David Wagner. The Boomerang Attack / David Wagner // Lecture Notes in Computer Science. – 1999. – №1636. – P. 156–170.
10. Alex Biryukov. Cryptanalysis of SAFER++ / Alex Biryukov, Christophe De Canni`ere, Gustaf Dellkrantz // Lecture Notes in Computer Science. – 2003. – №2729. – P. 195–211.
11. Alex Biryukov. Related-key Cryptanalysis of the Full AES-192 and AES-256 / Alex Biryukov, Dmitry Khovratovich // Lecture Notes in Computer Science. – 2009. – №5912. – P. 1–18.
12. Jongsung Kim. The Related-Key Rectangle Attack — Application to SHACAL-1 / Jongsung Kim, Guil Kim, Seokhie Hong, Dowon Hong // Lecture Notes in Computer Science. – 2004. – №3108. – P. 123–136.
13. Seokhie Hong. Related-Key Rectangle Attacks on Reduced Versions of SHACAL-1 and AES-192 / Seokhie Hong, Jongsung Kim, Guil Kim, Sangjin Lee, Bart Preneel // Lecture Notes in Computer Science. – 2005. – №3557. – P. 368–383.
14. Eli Biham. Related-Key Boomerang and Rectangle Attacks / Eli Biham, Orr Dunkelman, Nathan Keller // Lecture Notes in Computer Science. – 2005. – №3494. – P. 507–525.
15. John Kelsey. Key Schedule Cryptanalysis of IDEA, G-DES, GOST, SAFER, and Triple-DES / John Kelsey, Bruce Schneier, David Wagner // Lecture Notes in Computer Science. – 1996. – №1109. – P. 237–251.
16. Mark Blunden. Related Key Attacks on Reduced Round KASUMI / Mark Blunden, Adrian Escott // Lecture Notes in Computer Science. – 2002. – №2355. – P. 277–285.

17. Eli Biham. A Related-Key Rectangle Attack on the Full KASUMI / Eli Biham, Orr Dunkelman, Nathan Keller // Lecture Notes in Computer Science. – 2005. – №3788. – P. 443–461.

18. Encrypt the given plain text with the given key using the KASUMI block cipher [Електронний ресурс]. – Режим доступу:URL: <http://people.rit.edu/aar3301/Kasumi.java> – Назва з екрану.

19. Клименко, М.О. Моніторинг довкілля. / М.О. Клименко, А.М. Прищеп, Н.М. Вознюк. – К.: Видавничий центр «Академія», 2006. – 360 с.